

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган - Барановського
Навчально-науковий інститут ресторанно - готельного бізнесу та туризму

Кафедра технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної справи
та підприємництва

ДОПУСКАЮ ДО ЗАХИСТУ

Гарант освітньої програми

Горайнова Ю.А.

(підпис)

« ___ » _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр»
зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»
освітньої програми «Готельно-ресторанній справа»

на тему: «Компаративний аналіз стану розвитку ринку готельних послуг
України та країн ЄС»

Виконав:

здобувач

вищої освіти

студент 2 курсу групи зГРС-21м А

Васильєва Валерія Костянтинівна

(прізвище, ім'я, по-батькові)

(підпис)

Керівник:

к.і.н., доц. Романуха О.М.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Засвідчую, що у дипломній роботі немає
запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

Кривий Ріг

2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
імені Михайла Туган-Барановського

Навчально-науковий інститут ресторанно - готельного бізнесу та туризму
Кафедра технологій в ресторанному господарстві, готельно-ресторанної
справи та підприємництва
Форма здобуття вищої освіти заочна
Ступінь магістр
Галузь знань Готельно-ресторанна справа
Освітня програма 241 «Готельно-ресторанна справа»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Гарант освітньої програми
Горяйнова Ю.А.
підпис

« » 2022 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
Васильєвої Валерії Костянтинівни
прізвище, ім'я, по батькові

1.Тема роботи: «Компаративний аналіз стану розвитку ринку готельних послуг України та країн ЄС»

Керівник роботи к.і.н., доцент Романуха О.М.
науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали

Затверджені наказом ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського
від «31» серпня 2022 р. № 246-с

2. Строк подання здобувачем ВО роботи «25» листопада 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи: наукові статті, тези доповідей на науковій конференції, наукова література, офіційна статистика»

4. Зміст (перелік питань, які потрібно розробити):

Вступ

Основна частина

Висновки та рекомендації

Список використаних джерел

Додатки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

(За потреби зазначаються П.І. по Б. консультантів за розділами роботи)

6. Дата видачі завдання: 31» серпня 2022 р.

7. Календарний план

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір напрямку дослідження, аналіз бази та літературних джерел, визначення об'єкту, предмету та завдань дослідження. Формулювання, обґрунтування та затвердження теми кваліфікаційної роботи	до 31.08.2022	
2	Аналіз та узагальнення теоретичних розробок теми кваліфікаційної роботи	до 03.10.2022	
3	Опис методики дослідження предмету кваліфікаційної роботи	до 19.10.2022	
4	Аналітична частина по предмету кваліфікаційної роботи	до 16.11.2022	
5	Формування висновків та рекомендацій щодо розв'язання проблеми, встановлених в результаті аналізу	до 21.11.2022	
6	Попередній захист	до 5.12.2022	
7	Оформлення та представлення роботи на кафедрі	до 25.11.2022	
8	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність тексту	до 25.11.2022	
9	Оформлення презентаційних матеріалів, проходження нормоконтролю	до 05.12.2022	
10	Захист дипломної роботи	до 11.12.2022	

Здобувач ВО _____ Васильєва В.К.
(підпис)

Керівник роботи _____ Романуха О.М.

РЕФЕРАТ

Загальна кількість в роботі: сторінок 70, рисунків 5, таблиць 6, додатків 10, використаних джерел 57

Об'єкт: ринок готельних послуг України та країн ЄС.

Предмет: тенденції розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу.

Мета кваліфікаційної роботи: вивчення тенденцій розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу

Методи / методика, використані у кваліфікаційній роботі: для розв'язання поставлених завдань було використано методи: аналогії, аналізу, синтезу, логічного узагальнення; статистичний метод (для систематизації статистичних матеріалів, щодо кількості готелів, їх розміру, кількості ліжко-місць, визначення кількості ночівель та середньої завантаженості номеру, проведення оцінки впливу туристичного потоку на динаміку розвитку готельної галузі); багатовимірний факторний аналіз (для виявлення зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на тенденції розвитку ринку готельних послуг в Україні та країнах Європейського Союзу).

Основні результати дослідження: у результаті проведеного аналізу було визначено: загальні тенденції розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу; проведено компаративний аналіз динаміки розвитку туристичних потоків, готелів та аналогічних засобів розміщення; визначено регіональні особливості роботи готельної галузі; звернено увагу на внутрішні та зовнішні фактори впливу, що корегували напрям та тенденції розвитку готельної галузі.

Ключові слова: готель, ліжко-місце, номер, гостинність, тризм, тимчасові заклади розміщення, тривалість перебування в готелі, Європейський Союз, Україна, ринок.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ РОЗВИТКУ РИНКУ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС	
1.1 Сутність поняття ринок готельних послуг та підходів до їх розуміння	8
1.2 Методичні підходи до вивчення ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ РИНКУ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС	
1.1 Особливості розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу	19
1.2 Перспективи розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу	40
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Зростання попиту на обслуговування людини в ХХІ ст., сформувало повноцінну індустрію гостинності, прибутковість якої не поступається таким традиційним напрямкам економіки, як важке машинобудування чи металургія. Поширюючись та видозмінюючись під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, вона вийшла за межі кордонів національних економік, ставши уособленням глобалізації на прикладі транснаціональних компаній в сфері туристичного, ресторанного та готельного господарства. Ключова роль при цьому відводилася саме засобам розміщення. Вони виступали основою індустрії гостинності, оскільки забезпечували проживання туристів, безпосередньо впливаючи на рівень його задоволення. Для багатьох країн світу готельна справа стала основою національних економік та двигуном змін. Лідруючу роль у цьому посів європейський ринок. Близькість України до нього відкриває значні перспективи не лише у розвитку даного напрямку економіки, але й посилює інтеграційні процеси вступу до Європейського Союзу.

Дане питання стало об'єктом уваги науковців. Серед загалу робіт варто виокремити дослідження фундаментального плану І. Посохова. У своїй монографії автор детально проаналізував сучасний стан, структуру і перспективи розвитку європейського ринку готельних послуг [51]. Звертає на себе увагу і кандидатська дисертація К. Щетініної, присвячена тенденціям розвитку європейського ринку готельних послуг [57]. У регіональному розрізі питання розвитку готельного ринку Німеччини вивчала Н. Коцан. Авторка звернула увагу на досвід організації готельного бізнесу в Німеччині, дослідила історичні особливості розвитку та функціонування готелів, виявила фактори, які сприяли розвитку мережі готелів [27; 28]. Рівень та перспективи інтеграції українського готельного ринку до ринку Європейського Союзу вивчали – О.М. Романуха, А.В. Слащека, Ю.О. Халілова-Чуваєва [44]. Питання моніторингу структури готельних брендів та міжнародних готельних мереж Європи досліджувала О. Щикіна [55]. Зарубіжного досвіду розвитку підприємств готельного господарства торкалася Г. Негода [35]. Питання компаративного аналізу готельного ринку України та його кластеризації досліджував О. Романуха, Г. Скобелева, О. Єлісеєнко [49; 45]. Проблему розвитку готельного бізнесу, як складової індустрії гостинності в Україні торкалась Н. Лохман [42]. Особливості динаміки розвитку готельного бізнесу в своїх публікаціях висвітлювали Ю.А. Халілова-Чуваєва, К.С. Хаврова, О.С. Коваленко [46].

Мета роботи полягає у вивченні та порівнянні тенденцій розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

- проаналізувати сутність готельно-ресторанних послуг та підходів до їх розуміння;
- визначити методичні підходи до проведення компаративного

аналізу розвитку ринку готельних послуг Україні та країн ЄС;

– розглянути особливості розвитку ринку готельних послуг в Україні та країнах ЄС та провести їх порівняльний аналіз;

– визначити перспективи подальшого розвитку ринку готельних послуг України та країн ЄС;

Об'єкт дослідження – ринок готельних послуг України та країн ЄС.

Предмет дослідження – тенденції розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу.

Методи використані в роботі. Для вирішення поставлених завдань було використано наступні методи: аналогії, аналізу, синтезу, логічного узагальнення; статистичний метод (для систематизації статистичних матеріалів, щодо кількості готелів, їх розміру, кількості ліжко-місць, визначення кількості ночівель та середньої завантаженості номеру, проведення оцінки впливу туристичного потоку на динаміку розвитку готельної галузі); багатовимірний факторний аналіз (для виявлення зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на тенденції розвитку ринку готельних послуг в Україні та країнах Європейського Союзу).

Практичне значення результатів полягає у констатації факту систематичної (циклічної) трансформації готельних ринків в країнах Європейського Союзу та Україні, що відбуваються під впливом зовнішніх факторів впливу. Європа, як локомотив світової готельної справи задає тренди розвитку, що поширюються світом, а євроатлантична спрямованість зовнішньополітичного курсу України активно сприяє швидкій інтеграції готельного ринку України до Європейського Союзу.

Інформаційну базу кваліфікаційної роботи становлять наукові дослідження українських та зарубіжних вчених, статистичні матеріали eurostat, UNWTO, державної служби статистики України, нормативно-законодавчі акти України та країн Європейського Союзу, готельних асоціацій щодо роботи закладів розміщення.

Отримані у магістерській роботі теоретичні та практичні результати пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні орієнтири розвитку науки, освіти, технологій і суспільства» м.Біла Церква 5 листопада 2022 року та прийняті до друку у ваховий збірник «Торгівля і ринок» №2(52) 2022 року.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи 70 сторінки. Робота включає 10 додатків, 6 таблиці, 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ КОМПАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ РОЗВИТКУ РИНКУ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

1.1 Сутність поняття ринок готельних послуг та підходів до їх розуміння

Компаративний аналіз розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу варто розпочати з надання визначень основних термінів та понять. В цьому корисним буде використання методу індукції – від конкретного до загального. Початковою точкою відліку у даному аспекті буде поняття «послуга». На сьогоднішній день спектр її визначень надзвичайно широкий. «Існуючи думки варто поділити на наступні групи: послуга – це дія (С. Ємельянчик, Ю. Калмиков, Д. Степанов та ін.); послуга – це результат дії (С. Алексєєв, Н. Індюков, О. Красавчиков, М. Кротова, Е. Романова); послуга – це сукупність результату й діяльності (Т. Левшина, Ю. Романець); послуга – діяльність без уречевленого результату (О. Іоффе, Є. Шешенін); послуга – це різновид блага через аналіз сутності блага (Ю. Космін, Н. Іванов, О. Щуковська). Враховуючи такий широкий діапазон підходів будемо спиратися на правові норми та визначення (В. А. Васильєва), що трактують послугу, як – вид суспільного блага, яке задовольняє потреби шляхом вчинення суб'єктом дій (здійснення діяльності), у корисних властивостях яких і полягає суб'єктивний інтерес особи» [53].

«Переходячи до визначення поняття «готельна послуга», звернемо увагу на основні підходи до трактування даного визначення.: «готельна послуга» – економічна категорія; «готельна послуга» – цивільно-правова категорія» [53].

Спираючись на законодавчі акти – Закон України «Про туризм» ми зустрічаємо готельну послугу як – «дія (операція) підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням. Готельна послуга складається з основних та додаткових послуг, що надаються споживачу відповідно до категорії готелю» [23].

Даного підходу дотримуються багато вчених (М.Б. Цалікова, А.В. Тихомирова, Д.А. Жмуліна, О.Ю. Серьогіна). Науковці виходили з принципів того, що готельна послуга в першу чергу визначається угодою між клієнтом та закладом розміщення. Тому усі подальші аспекти виробництва та споживання готельної послуги мають чітко регламентуватися угодою, стандартами, нормами.

Значно ширше поняття готельних послуг розглядають вчені-економісти. Підходи щодо розуміння «готельної послуги» також можна умовно поділити на групи: перша визначала готельну послугу як короткострокову загальнодоступну оренду місць для ночівлі (М. Турковський); друга зводила готельну послугу до організованої взаємодії гостя та персоналу готелю

(О.Кусков); третя говорила про готельну послугу, як сукупність взаємо доповнюваних послуг (Т.А. Малюк, Е.В. Пешина, Г. Н. Самишкіна); четверта – як результат людської діяльності (Е.Н. Граніна). Зважаючи на усе вище зазначене будемо вкладати у поняття готельна послуга – «діяльність готелів та аналогічних закладів розміщення спрямовану на задоволення потреби особи в тимчасовому проживанні та користуванні пропонованими видами сервісу» [53].

Характерним середовищем діяльності готельних підприємств є ринок. Розвиваючись, заклади тимчасового розміщення формують його, визначаючи підходи та критерії до розуміння поняття ринок готельних послуг. На даний момент усі визначення поняття – «ринок» умовно можна згрупувати в наступні категорії: «а) обіг, організований за законами товарного виробництва та обігу, сукупність відносин товарного і грошового обігу; б) сукупність умов, що забезпечують реалізацію валового національного продукту; в) сфера товарного обігу, сукупність актів купівлі та продажу, де взаємодіють пропозиція товарів, платоспроможний попит, де формуються ціни на товари (послуги) та багато іншого; г) система товарно-грошових відносин з механізмом вільного ціноутворення, з вільним підприємництвом на основі економічної самостійності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання у боротьбі за споживача» [25].

З'ясувавши основні підходи до розуміння поняття ринок можемо говорити про те, що ринок – «провідна категорія товарного господарства являє собою систему економічних відносин, які складаються між виробниками в процесі реалізації ними товарів та послуг шляхом купівлі-продажу, відносини, які регулюються законами товарного господарства і насамперед законом попиту та пропозиції. Отже, у загальному виді ринок – це сукупність відносин (актів) купівлі-продажу товарів і послуг; спосіб взаємодії виробників і споживачів, заснований на децентралізованому, безособовому механізмі цінових сигналів» [25].

Виходячи з цього під ринком готельних послуг будемо мати на увазі – спосіб взаємодії виробників і споживачів готельних послуг, заснований на децентралізованому, безособовому механізмі цінових сигналів з метою задоволення вимог споживача, під час розміщення й тимчасового проживання.

Не менш важливим поняттям є – «розвиток». Широта його застосування надзвичайно велика. Тому зважаючи на відмінність його трактування в гуманітарних, технічних і економічних науках, візьмемо за основу економічну складову його суті. В економіці розвиток розуміється, як – «процес функціонування та еволюції економічної системи в довготерміновому періоді, що відбувається під впливом економічних суперечностей, потреб та інтересів. Економічний розвиток характеризується зміною ринкової і виробничої кон'юнктури за тривалий період часу, впродовж якого значну роль відіграють інвестиційні, інноваційні, технічні й технологічні чинники розвитку економіки, а також чинники економічної власності та господарського механізму. У процесі економічного розвитку економічна система переходить

від однієї стадії чи етапу до іншої (наприклад, від нижчої стадії капіталізму до вищої), або від одного стану (наприклад, доіндустріального чи аграрного) до іншого (індустріального)» [20].

«В історичному аспекті з погляду технологічного способу виробництва виділяють три типи економічного розвитку: 1) доіндустріальний, що характеризувався активним впливом на економічні процеси екологічного, географічного, демографічного і трудового факторів, 2) індустріальний, що спирався на трудовий, технічний фактор і фактор капіталу (за збереження ролі та значення попередніх), 3) постіндустріальний, якому властиве використання таких специфічних факторів, як – інформаційний, інтелектуальний тощо» [20].

Зважаючи на специфіку об'єкту дослідження (ринок готельних послуг) та думки дослідників G. Myrdal, В.Р. Сіденко та ін. [21] під розвитком ринку готельних послуг будемо розуміти – зміни економічної системи та способів взаємодії виробників і споживачів готельних послуг, заснованих на децентралізованому, безособовому механізмі цінових сигналів з метою задоволення вимог споживача, під час розміщення й тимчасового проживання.

Сутність поняття «аналіз» будемо сприймати, як «розчленування предмету пізнання, абстрагування його окремих сторін чи аспектів. Аналіз варто сприймати, як метод дослідження, який вивчає предмет, уявно чи реально розчленовуючи його на складові елементи, як-от частини об'єкта, його ознаки, властивості, відношення. Відтак розглядає кожен з виділених елементів окремо в межах єдиного цілого» [8]. В рамках даного визначення слід звернути увагу на такий вид аналізу як компаративний.

Компаративізм це науковий метод, що займається проведенням порівнянь при вивченні споріднених предметів і явищ. На даний час він широко використовується в різних областях науки, особливо в економіці. Порівняльні дослідження проводяться, як в часових зрізах так і складових економічної діяльності. Виходячи з цього сутність теми дослідження «Компаративний аналіз розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу» будемо розуміти, як порівняльний аналіз складових елементів динамічної економічної системи й способів взаємодії виробників і споживачів готельних послуг, заснованих на децентралізованому, безособовому механізмі цінових сигналів з метою задоволення вимог споживача, під час розміщення й тимчасового проживання.

Увага науковців до вивчення даної теми була значна. Увесь загал досліджень умовно можна поділити на декілька блоків. До першого блоку варто віднести теоретичні роботи стосовно самих принципів компаративного аналізу, загальних тенденцій розвитку готельної індустрії світу. Другий блок становлять публікації присвячені конкретно питанням розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу. Третій блок містить публікації, щодо впливу туризму на динаміку розвитку готельної індустрії країн Європейського Союзу та України.

Серед фундаментальних робіт з вивчення економічної компаративістики варто звернути увагу на наступні дослідження: В. Dallago «Порівняльні

економічні системи та нова порівняльна економіка» [1]; S. Djankov «Нова компаративна економіка» [3]; P. Gregory, R. Stuart «Компаративні економічні системи XXI століття» [4]; J. Rosser, M. Rosser «Критика нової порівняльної економіки» та «Компаративна економіка в трансформаційній світовій економіці» [5; 6]. Автори в своїх публікаціях торкалися загальних аспектів трансформації економіки в XXI столітті та ролі метода компаративного аналізу у вивченні цих процесів. Дані роботи цікаві з точки зору методики побудови дослідження та розумінні суті основних процесів та їх ролі в пізнанні компаративного аналізу.

Більш конкретними у даному питанні були роботи українських науковців. Переважно вони торкалися питання в межах вивчення трансформацій національних економік. Так Н. Гражевська вивчала компаративні підходи до аналізу глобальної конкурентоспроможності національних економік. Я. Кульчицький торкнувся даної проблеми в рамках вивчення суті трактування економічних систем у контексті сучасного постіндустріального дискурсу [29]. Роль компаративного аналізу у вивченні складових економічного простору країн Європейського Союзу та України дослідили А. Гриценко та В. Корнівська [16].

Загальні питання динаміки розвитку готельної індустрії світу, частіше підіймали в науковій літературі. Так науковці О.Ю. Давидова [18], Л.Д. Завідна [22], В.М. Зайцева [24] на основі проведеного аналізу міжнародного досвіду розвитку готелів, звернули увагу на необхідність впровадження нових підходів у їх роботу.

Значну увагу приковує колективне дослідження «Індустрія гостинності в Україні» під загальною редакцією В. М. Зайцевої. У роботі розглянуто не лише тенденції розвитку галузі, але й детально проаналізовано усі складові компоненти гостинності: туризм; транспорт; інтернет; сучасні інформаційні технології. Це дозволило розкрити суть питання значно глибше. Впливу COVID-19, інформаційних технологій, процесів глобалізації торкнулися і науковці ДонНУЕТ в роботах під редакцією Н.В. Лохман – «Розвиток індустрії гостинності: сучасний погляд» [42] та Г.О. Горіної – «Особливості розвитку ринку туристичних послуг України під впливом COVID-19 та карантинних обмежень» [37].

Публікації стосовно порівняльного аналізу розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу зустрічались у меншій мірі. Серед загалу досліджень варто звернути увагу на роботу А.І. Гергуль [12]. Дослідниця провела не лише аналіз основних тенденцій розвитку готельної індустрії світу, але й визначала їх вплив на тенденції розвитку готельних господарств Європи. Подібною за змістом була робота К. Щетініної. У кандидатській дисертації вона проаналізувала тенденції розвитку європейського ринку готельних послуг. Дослідниця звернула увагу на особливості розвитку готельної сфери в різних країнах Європи, визначала спільні та відмінні особливості розвитку закладів розміщення. Торкнулася впливу туризму на розвиток готельної індустрії. Цікавим та слушним було

звернення уваги на роль та місце внутрішньої політики країн Європейського Союзу, щодо розвитку не лише готельної сфери, а індустрії гостинності у цілому [57].

Роль інтеграційних процесів України на динаміку розвитку готельної сфери вивчали О.М. Романуха, А.В. Слащева, Ю.О. Халілова-Чуваєва [44]. Науковці проаналізували зміни законодавства України протягом останніх років на питання їх відповідності європейським нормам. Було констатовано, що згадані процеси допомогли підвищити якість та конкурентоспроможність українських готелів, сформували перші національні ланцюги, залучили європейські інвестиції, а прийняття безвізу наповнило дану форму змістом.

Частіше тенденції розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу аналізувалися у форматі двосторонніх порівнянь. Так Н.М. Матвієнко, В.М. Матвієнко, І.І. Околович звернули увагу на тенденції розвитку ринку готельних послуг Хорватії, як еталону для України. «Науковці провели порівняльний аналіз конкурентних переваг Хорватії та України на туристичному ринку за Індексом конкурентоспроможності сектора подорожей та туризму. Було підкреслено сильні сторони та чинники негативного впливу конкурентоспроможності туристичного ринку Хорватії та України. У табличній формі проводилась порівняльна оцінка місць Хорватії та України у рейтингу за різними показниками. Увагу приковує і порівняльна оцінка конкурентних переваг Хорватії та України на світовому ринку за даними основних світових рейтингів – Рейтингу глобальної конкурентоспроможності, Рейтингу легкості ведення бізнесу, Рейтингу інвестиційної привабливості, Рейтингу якості життя та ін.» [33].

Особливостей організації готельного бізнесу у Німеччині торкалася Н. Коцан. Дослідниця звернула увагу на фактори, які сприяли розвитку мережі готелів, вивчила сучасний стан готельного бізнесу Німеччини, проаналізувала проблеми й перспективи його подальшого розвитку [27].

Питання тенденцій розвитку готельної індустрії Італії вивчали Я.Є. Гончаренко, О.В. Шикіна. В роботі дослідники спиралися на значну кількість статистичного матеріалу, звертали увагу на вплив туризму у роботі готельної сфери, соціально-демографічні фактори розвитку. Звертають на себе увагу висновки яких дійшли автори. У них зазначалось, що старше покоління представляє для туризму та готелів Італії основну споживацьку групу, що має стабільних прибутків та час для мандрівок [13]. Проблеми розвитку інфраструктури готельного господарства Італії досліджували й Н. Семченко, Д. Басюк. Дана робота цікава з токи зору опрацювання значної кількості статистичного матеріалу, визначення основних тенденцій розвитку. Мінусом дослідження є слабка аналітика та узагальнення [48].

Особливості розвитку готельного ринку України розкривалися в наступних роботах. Н.О. Коваленко «звернув увагу на аспекти інноваційного напрямку розвитку індустрії гостинності в Україні. Дослідник робив акцент та важливість використання інноваційних напрямів розвитку індустрії гостинності у комплексі. Це на його думку дало можливість ефективно

розробляти та впроваджувати інноваційні продукти, та в кінцевому результаті підвищувати якість наданих послуг, збільшити результативність господарської діяльності підприємства. Однак, вагомим чинником в умовах соціально-економічної нестабільності при виборі інноваційного напрямку розвитку підприємства є рівень фінансової можливості підприємства. Підприємства, які відчувають брак фінансових ресурсів, повинні вибирати той інноваційний напрям розвитку, який потребує меншого обсягу фінансових затрат» [26].

Динаміки розвитку готелів торкалися й : Р.А. Муха, О.М. Романуха, Ю.А. Халілова-Чуваєва, К.С. Хаврова, О.С. Коваленко [46], Н.А. Петрищенко, І.А. Ажаман, Н.В. Серьогіна [39] та ін. У своїх роботах автори спираючись на статистичний матеріал визначали загальні тенденції розвитку, звернули увагу на рівень капітальних інвестицій, кількість діючих на ринку юридичних та фізичних осіб підприємств.

При цьому Н.А. Петрищенко, І.А. Ажаман, Н.В. Серьогіна зіставляли дані кількості готелів з даними розвитку туристичного потоку. Дослідники зауважують, що зростання туристичних потоків громадян України за кордон призводять до скорочення внутрішнього туризму, що слід сприймати негативно. Одними з факторів, що викликали таку ситуацію, є високі ціни більшості українських курортно-оздоровчих закладів і підприємств готельно-ресторанного бізнесу, низький рівень сервісу, послуг. Також негативними факторами, що перешкоджали подальшому розвитку готельного бізнесу в Україні, є слабка маркетингова та рекламна діяльність, нерозвинена транспортна інфраструктура, відсутність співпраці з іншими організаціями, причетними до туризму, низький рівень впровадження інновацій та незадовільний стан основних фондів.

Аналізуючи проблеми ринку готельних послуг Р. Муха [34] наголошує в свою чергу на важливості розвитку нематеріальних активів підприємств індустрії гостинності. Одним з таких інструментів на його думку є імідж підприємства. Створення ефективного іміджу закладу сприятиме формуванню лояльного ставлення споживачів до закладу, забезпечить пізнаваність клієнтами, довіру інвесторів та партнерів, підвищить задоволеність персоналу роботою і як результат, збільшить вартість закладу на ринку.

Загальних питань розвитку виключно готелів торкалися О.А. Давидова [17], Ю.А. Щевчук [56]. Діяльність готельних підприємств в умовах поширення пандемії COVID-19 досліджував В. Берещак [10]. Інноваційні аспекти діяльності у сфері послуг, на прикладі готельного господарства, розробляли О.М. Шаповалова, С.С. Казьякова [54]. У результаті проведеної роботи автори констатували, що в умовах жорсткої конкуренції готелі змушені шукати нові шляхи підвищення привабливості та доступності своїх послуг. Недооцінка інноваційного управління в діяльності вітчизняних готельних підприємств призвела до зниження рівня їх конкурентоспроможності, порушення принципів і методів управління, зниження якості готельних послуг. При цьому інноваційний підхід в готельному бізнесі має зводитися до

використання не лише прогресивних інформаційних технологій і випуску нових послуг, але і цілого комплексу нововведень, що зачіпають усі сфери в області управління (управління якістю, фінансами, персоналом). При цьому найбільш ефективною інноваційна політика підприємства буде у разі одночасного впровадження різних типів інновацій. Обґрунтовуючи той чи інший варіант інноваційної стратегії, необхідно враховувати й те, що вона має відповідати загальній стратегії розвитку готелю, бути прийнятною для нього за рівнем ризику й передбачати готовність ринку до сприйняття нововведень.

Третій блок публікацій включав дослідження, що вивчали проблеми розвитку туризму в Україні та країнах Європейського Союзу. Так готельну індустрію Франції крізь призму розвитку туристичного сектору досліджували Г. Кучерява, Т. Поліщук. В своїй роботі дослідниці провели аналіз кількості ночівель у готелях Франції, виявили регіональні відмінності у відвідуванні готельних підприємств внутрішніми та іноземними туристами. Встановили, що найбільша кількість туристів у Франції була з таких європейських країн як Бельгія, Німеччина, Нідерланди, Швейцарія та Велика Британія, однак їхня кількість скоротилася у зв'язку із введенням обмежень, пов'язаних з протиепідеміологічними заходами [30].

Тенденцій розвитку готелів, як складових індустрії туризму країн Балтії, торкнулась В.А. Сливенко. В свою чергу В.І. Новикова розглянула готельне господарство як складову туристичної інфраструктури в більш ширшому контексті. Дослідниці проаналізували динаміку розвитку готельної індустрії у зв'язку з туристичною. Визначила їх точки дотику, проблеми та перспективи подальшого розвитку. У висновках було констатовано, що динаміка розвитку готельної сфери напряму залежить від тенденцій та динаміки розвитку туристичної індустрії [50].

Цікавим у даному аспекті є і публікація Г.М. Пилипенко, Е.В. Прушківської «Компаративний аналіз розвитку зеленого туризму в Україні та світі». У ній тенденції розвитку готельної сфери розглядаються крізь призму розвитку Зеленого туризму. Дослідники звертають увагу на загальну динаміку туристичного потоку, кількість ночівель. Зважаючи на популярність даного напрямку туризму в країнах Європейського Союзу матеріали дослідження стають цікавими з точки зору кроків з розвитку Зеленого туризму в Україні та разом з ним мережі сільських закладів розміщення [40].

Отже, тема дослідження цікава як українським, так і закордонним дослідникам. Проте, фокус уваги більшості публікацій зводився до порівняльних аналізів розвитку готельних ринків України та іншої країни Європейського Союзу (Україна-Польща, Україна-Іспанія, Україна-Німеччина). При цьому науковці не звертали увагу на готельний ринок ЄС в цілому, не проводили аналіз загальної динаміки його розвитку саме по відношенню до України. Даний аспект доволі важливий, оскільки дає змогу поглянути на характер та тенденції розвитку готельного ринку у сукупності, макрорівні, а не регіональному вимірі. Важливість проведеного дослідження

полягатиме у комплексному вивченні особливостей розвитку готельних ринків країн Європейського Союзу в цілому по відношенню до України.

1.2 Методичні підходи до вивчення ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу

Торкаючись методології дослідження слід чітко вибудувати алгоритм аналізу використаних матеріалів. Оскільки основна частина роботи базується на значній кількості статистичного матеріалу, а об'єктом дослідження все ж таки виступає компаративний аналіз розвитку ринку готельних послуг, автором в основу дослідження було покладено компаративний та статистичний методи.

Загальний алгоритм проведення дослідження базувався на певній послідовності та етапності аналізу. На першому етапі було опрацьовано наукову літературу та джерела, що дало змогу сформулювати уявлення про об'єкт та предмет дослідження та сформулювати план дій. На ньому були використані переважно загальнонаукові методи: аналізу; синтезу; нормативний, описовості, математичний методи, що описані в роботах Л. Завідної і В. Зайцевої [22; 24]. Вони широко використовувалися з позицій системного та процесуального підходів.

Зважаючи на специфіку теми спершу було проведено аналіз основних понять: готель; господарство; ринок; аналіз; компаративний аналіз. В рамках дослідження було з'ясовано, що компаративний аналіз розвитку ринку готельних послуг країн Європейського Союзу та України буде розумітися як порівняльний аналіз складових елементів динамічної економічної системи й способів взаємодії виробників і споживачів готельних послуг, заснованих на децентралізованому, безособовому механізмі цінових сигналів з метою задоволення вимог споживача, під час розміщення й тимчасового проживання.

Розуміння основних понять дозволило визначити головні критерії оцінки, провести їх компаративний аналіз. При цьому, аналіз матеріалу відбувався на принципах системного підходу та системно-структурного аналізу. Вони передбачали проведення детального структурування об'єкту вивчення. Корисним у даному аспекті був і процесуальний підхід. В рамках його застосування широкого використання набув метод часових зрізів. Він дозволив створити систему часових зрізів, з допомогою якої було легше виявити механізми та причини змін в розвитку готельного господарства. Використання обох підходів дало змогу розглянути об'єкт, як стійку систему пов'язаних між собою та взаємодіючих компонентів, в процесі розвитку яких відбувались зміни в територіальній організації готельного господарства. В ході аналізу було виявлено особливості розвитку готельних ринків України та країн Європейського Союзу, з'ясовано причини цього, визначено перспективи подальшого розвитку. Аналіз самих даних відбувався за принципами статистичного методу. Метод компаративного аналізу використовувався для проведення порівнянь отриманих результатів.

На третьому етапі, спираючись на попередньо опрацьований матеріал було зроблено висновки та надано подальші пропозиції розвитку ринку готельних послуг країн Європейського Союзу та України. Серед застосованих методів варто звернути увагу на метод SWOT аналізу. Візуалізацію алгоритму дослідження представлено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 Схема методології проведення дослідження

Компаративний метод дослідження передбачає проведення порівняльно-історичні дослідження. Він відноситься до давніх методів гуманітарних наук, а його використання супроводжується певними вимогами. Найбільш важливими серед них є проблема вибору критеріїв порівняння процесів та явищ. Виходячи з того, що об'єктом дослідження виступала динаміка розвитку

ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу до порівняльних критеріїв було обрано:

динаміку туристичних потоків (усього туристів, виїзних, в'їзних). Її аналіз дав змогу охарактеризувати похідні фактори впливу на розвиток готельних ринків країн ЄС та України. Виходячи з того, що туристи є основними споживачами готельних послуг, аналіз туристичного потоку був дуже важливий. Він дав змогу визначити фактори впливу та охарактеризувати зовнішні чинники розвитку готельної індустрії. Аналіз виїзного та в'їзного туризму дозволив побачити основні райони, що мають потенціал до розвитку готельної справи, а головне – фактори, що спричинили ажіотаж відвідання даної місцевості;

динаміку розвитку основних засобів розміщення: кількість закладів розміщення; кількість готелів та аналогічних засобів розміщення; кількість ліжко-місць засобів розміщення усього; кількість-ліжко-місць готелів та аналогічних засобів розміщення; кількість ліжко-місць за місцем знаходження (місто, село, узбережжя, материкова частина); рівень заповнюваності ліжко-місць; середня тривалість перебування в готелі та аналогічних засобах розміщення; розміру готелів та аналогічних закладів розміщення; прибутковість готелів та аналогічних засобів розміщення. Використання перерахованих даних дало можливість визначити основні тенденції розвитку готельної індустрії країн Європейського Союзу та України, провести порівняння та визначити спільні і відмінні аспекти розвитку;

третьою групою критеріїв становили інноваційні тренди розвитку готельної галузі щодо впровадження сучасних сервісних та інформаційних технологій. Поширення інформаційних технологій докорінним чином трансформувало роботу готелів, змінюючи не лише існуючі принципи та підходи до роботи, але й особливості сервісного обслуговування. Одночасно з цим глобалізаційні процеси вносили власні корективи пов'язані з розгортанням роботи міжнародних готельних мереж, впровадження власних стандартів обслуговування.

Дані критерії аналізу дозволили провести комплексну оцінку тенденції розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу. Методичною особливістю компаративного аналізу є те, що еталонні параметри порівнянь екстраполювались на минуле. Іншим фактор є відмова компаративним методом від односторонньої моделі аналізу й використання багатфакторного аналізу.

Статистичний метод використовувався для безпосередньої обробки статистичних даних. «Методи статистичних досліджень – це сукупність прийомів і засобів, що використовуються для збирання, обробки та аналізу інформації. До основних методів статистики належать: метод масових спостережень (закону великих чисел), метод групувань, метод узагальнюючих показників, метод якісного аналізу» [52].

В роботі були використані методи групувань, узагальнюючих показників якісного аналізу. Метод групувань був корисним при проведенні аналізу

вихідних факторів. Статистичні показники групувалися з метою визначення спільних та відмінних рис розвитку готельних ринків Європи та України.

Метод узагальнюючих показників використовувався для обробки абсолютних величин в узагальнюючі показники. Їх отримання дало змогу виокремити одним числом найтипівіші сторони явищ, які вивчалися, що відображали сукупність явищ у цілому. Методи якісного аналізу давав змогу визначити суть, якість і закон розвитку масових явищ готельного ринку.

Говорячи про методи системно-структурного аналізу готельного господарства слід послатися на напрацювання М. Максимовича. Дослідник пропонує спиратися на наступний алгоритм дослідження: «1) визначити чинники, що мають прямий або опосередкований вплив на розвиток та функціонування готельного господарства країни; 2) визначити рівень розвитку готельного господарства та специфіку функціонування в даній країні; 3) визначити динаміку розвитку готельного господарства країни; 4) виявити та типізувати елементи територіальної структури готельно-ресторанного господарства; 5) визначити механізми територіальної організації готельного господарства; 6) розробити пропозиції щодо вдосконалення процесів територіальної організації готельного господарства країни. Кожний з етапів розвитку готельно-ресторанного господарства має свої особливості, які виявляються в процесі дослідження. Порівняння даних специфік дає змогу визначити характер процесу територіальної організації готельно-ресторанного господарства та напрямки його розвитку» [31].

Під час написання висновків та рекомендацій корисним бу у використанні метод SWOT-аналізу. «Це ефективний метод при здійсненні оцінки поточної ситуації. Сильними сторонами SWOT-аналізу є: універсальність. Даний метод застосовується у найрізноманітніших сферах економіки та управління. Його можна адаптувати до об'єкта дослідження будь-якого рівня (продукт, підприємство, регіон, країна та ін.); гнучкість. Це метод із вільним вибором аналізованих елементів залежно від поставленої мети (наприклад, можна аналізувати місто лише з погляду туризму чи лише з погляду роботи транспорту тощо.); метод може використовуватися як для проведення оперативної оцінки, так і стратегічного планування на тривалий період; використання методу, як правило, не потребує спеціальних знань та наявності вузькопрофільної освіти» [7]. Визначення сильних та слабких сторін, можливостей й загроз розвитку ринку готельних послуг країн Європейського Союзу та України допомагає краще сформулювати подальші перспективи розвитку ринку та можливої їх інтеграції.

Отже, аналіз основних понять, наукових доробок вчених, джерел на основі описаних методів забезпечили об'єктивність та комплексність вивчення обраного питання, досягнення поставлених цілей та мети.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ РОЗВИТКУ РИНКУ ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

2.1 Особливості розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу

Основними критеріями оцінки стану розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу є: кількість готелів та аналогічних закладів розміщення; кількість ліжко-місць; рівень заповнюваності номерів та ліжко-місць; порівняльний аналіз розташування готелів та аналогічних закладів розміщення (море-суша; місто-село); кількість туристів; середня тривалість перебування.

Ключовим елементом розвитку ринку готельних послуг в Україні та країнах Європейського Союзу виступає туризм. Він визначає загальні тенденції розвитку готельної індустрії, оскільки саме остання має забезпечувати мандрівників засобами розміщення. Спрямованість, типізація, місткість, класифікація готелів – на пряму залежить від напрямків туристичних потоків та кількості туристів. В свою чергу туризм активно розвивається в регіонах, що мають рекреаційні, культурні, інфраструктурні передумови. Сьогодні «туристична індустрія займає одне з провідних місць серед галузей зовнішньоекономічної орієнтації. Експортуючи рекреаційно-туристичні ресурси, держави, які мають розвинену туристичну галузь, вона істотно збільшує надходження у свої економіки валюти, сприяє створенню нових робочих місць та зростанню прибутків. Наприклад, значною є частка доходів від міжнародного туризму за загальною сумою надходжень від експорту товарів і послуг в Іспанії - 35 %; Австралії та Греції - по 36 %; Швейцарії – 12 %; Італії - 11%; Португалії - 21 %; Кіпрі - 52 %» [28].

«У структурі світового експорту туризм займає третє місце, поступаючись лише нафтовидобутку й нафтопереробці, які є лідерами, а також автомобільній промисловості, яка посідає другу сходинку. Туристичний бізнес стимулює розвиток інших галузей господарства, таких як будівництво, зв'язок, харчова промисловість, сільське господарство, торгівля, виробництво товарів народного споживання та ін.» [32]. В умовах трансформації світової економіки туризм став багато в чому каталізатором даних змін, ініціатором нововведень та архітектором економік. Готельна галузь будучи на пряму залежною від тенденцій розвитку туризму є його віддзеркаленням та багато в чому подібна в тенденціях розвитку.

Зважаючи на провідну роль туризму в розвитку готельної галузі, звернемо увагу на динаміку розвитку туристичних потоків в Україні та країнах Європейського Союзу. Загальна динаміка розвитку туристичних потоків в країнах Європейського Союзу протягом 2015-2019 років була позитивною. Згідно даних статистичного порталу eurostat протягом досліджуваного періоду

кількість туристичних відвідувань в країнах членах ЄС зросла з 1 млрд. разів до 1,13 млрд разів. Найбільш популярними країнами за відвідуваннями стали Німеччина, Франція, Іспанія, середня кількість відвідувань яких становила понад 100 млн. (Додаток А). Другу групу лідерів становила Чехія, Данія, Італія, Нідерланди, Польща, Фінляндія, Швеція. Середня кількість відвідувань в яких перебувала в діапазоні 30-50 млн. Інші країна ЄС мали показники 20 млн. відвідувань та нижче. При цьому загальна кількість туристичних відвідувань в Україні за статистичними даними відносилася до другої групи країн та зросла протягом 2015-2019 років з 38 млн. відвідувань до 43 млн. (Дивитися рисунок 2.1)

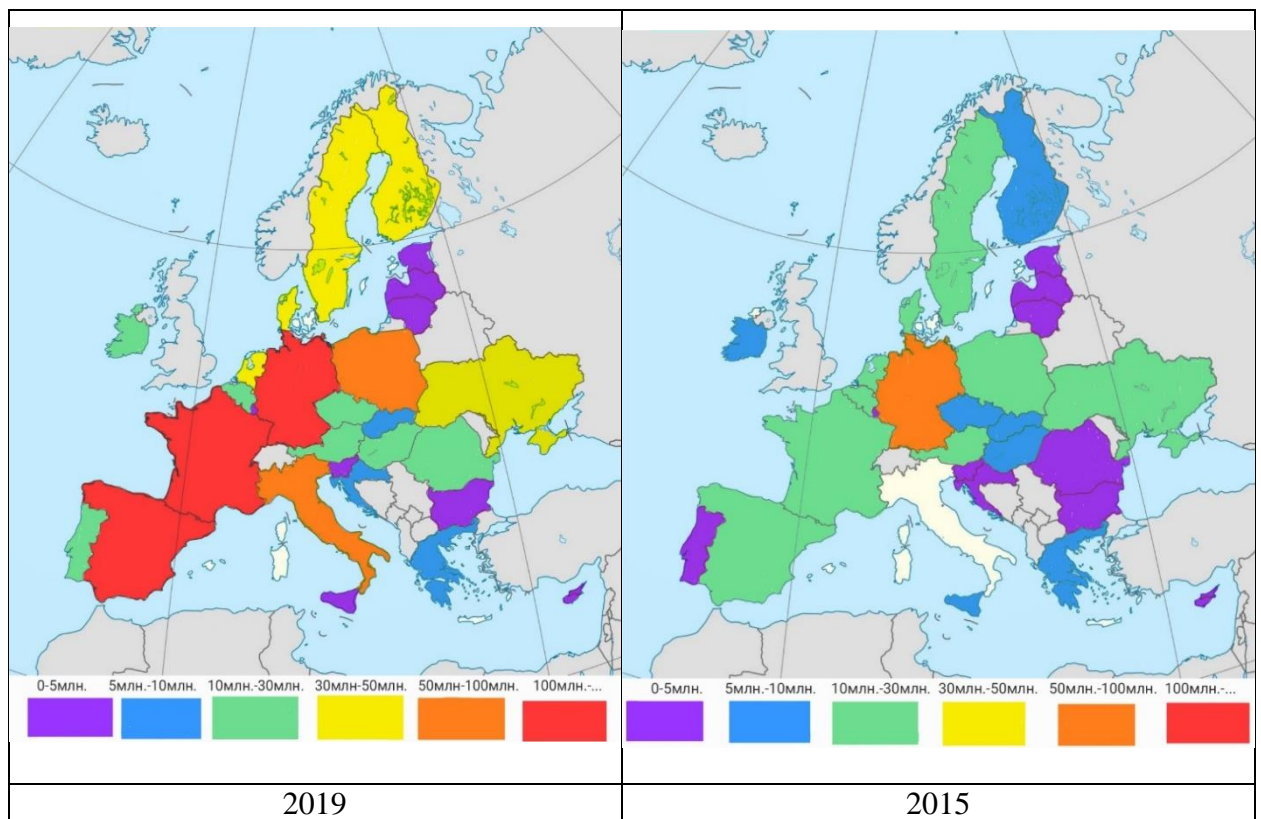

Рисунок 2.1 Загальна динаміка туристичних потоків країн ЄС та України
Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Основні причини такого розподілу відвідувачів є рекреаційний, промисловий, діловий потенціал країн Європи, особливості географічного розташування, кількості населення та розмір країн. Німеччина, Франція та Іспанія є локомотивами промислового розвитку ЄС, мають значні розміри та велику кількість туристичних принад. Це сприяло активному відвідуванню їх та розвитку інфраструктури гостинності в цілому. Виступаючи центрами, вони сформували довкола себе зони активності, цікавість туристів до яких була прямо пропорційна віддаленості від центру. То б то, чим далі країна знаходилася від осі Берлін-Париж-Мадрид, тим менша кількість відвідувань реєструвалась там. Україна у даному плані має віддалене розташування та перебуває між силою тяжіння двох центрів Західного (Берлін-Париж-Мадрид) та Східного (Москва). Проголошення курсу на євроінтеграцію мало успіхи у

переорієнтації туристичних потоків на Захід, проте історичні передумови продовжували зберігати і значний потік міграцій в Східному напрямку.

Характеристика видів туристичної активності засвідчила трансформацію українського ринку з в'їзного на виїзний. Особливо сильно це проявилось в другій половині першого десятиліття XXI ст. Протягом 2015-2019 років кількість в'їзних туристів була вдвічі менша за кількість виїзних (Додаток А). Основний напрямок поїздки був спрямований до країн Європейського Союзу. У той же час більшість країн ЄС мали зворотню динаміку. Вони мали позитивне сальдо відносно кількості виїхавших та в'їхавших туристів. У деяких з них воно співвідносилось як 1 до 9 (Португалія). При цьому такі країни, як Мальта, Словенія, Бельгія, Люксембург мали негативне сальдо туристичного потоку. Порівнюючи тенденції зростання туристичних відвідувань необхідно відзначити тенденції до його спаду. Протягом 2015-2019 років зменшення кількості в'їхавших туристів відзначається у Франції, Данії, Швеції, Естонії. Дані коливання були незначними та багато в чому ситуативними, як реакція на певні події національного чи міжнародного характеру (Дивитися рисунок 2.2).

Більшого чим в Україні рівня розвитку країни Європейського Союзу мали і в напрямку внутрішнього туризму. Активному розвитку туристичного потенціалу країн ЄС сприяли географічні та інфраструктурні особливості. Як видно з рисунку 2.3 Європа має розгалужену мережу автомобільних та залізничних доріг. Звертаючи увагу на особливості проходження залізничних маршрутів слід відзначити проходження найдовших залізничних магістралей саме в Німеччині, Франції та Іспанії. Це пояснює високу туристичну активність в даних країнах та провідну їх роль в розвитку індустрії гостинності Європи. Відіграючи значну роль у економічному розвитку Європейського Союзу вони стали центрами не лише рекреаційного чи пізнавального туризму, але й ділового. При цьому варто звернути увагу і на транзитні можливості країн, не лише в рамках пасажиропотоку, але й вантажопотоку. Будучи центрами світової торгівлі країни ЄС посіли провідне місце в морській торгівлі, що лише посилювало активність регіону.

Транзитні можливості України протягом 2015-2019 років обмежувала внутрішньополітична ситуація пов'язана з активізацією бойових дій на Сході України. Відіграючи роль перевалочного пункту між Європою та Російською Федерацією в період до 2014 року Україна мала високий транзитний потенціал, що сприяв зростанню пасажиропотоку. Загострення політичних відносин призвело до різкого скорочення міграційних потоків та як наслідок втрати транзитного потенціалу. Через закритість кордонів Україна стала кінцевою точкою в межах ЄС, а міграційні потоки скерувалися в напрямку Заходу. Це сприяло зростанню загальної кількості відвідувачів в Польщі та сусідніх країнах, що стали транзитними територіями на шляху до стрижня Європейської індустрії гостинності Німеччини, Франції, Іспанії, Італії.

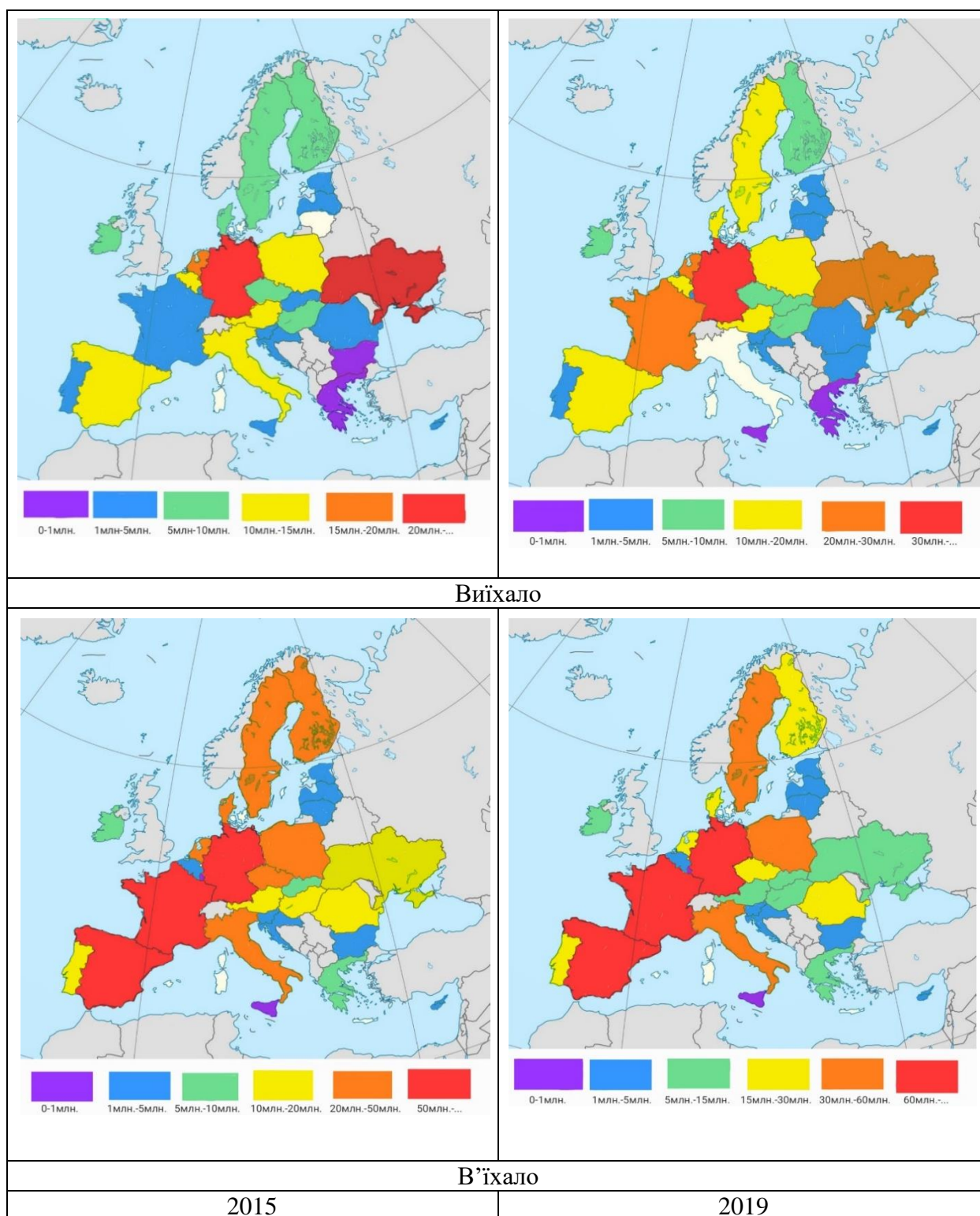

Рисунок 2.2 Загальна динаміка виїзних та в'їзних туристів країн ЄС та України (Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47])

Висока динаміка розвитку туризму сприяла не менш високій динаміці розвитку закладів розміщення. На сьогоднішній день Європа є лідером туристичного та готельного ринку світу. На неї припадає до половини усіх відвідувань світу та закладів розміщення. Близькість розташування України до даного ринку має певні переваги, а проголошення курсу на євроінтеграцію має сприяти переходу українського готельного ринку на стандарти Європи та

поступового долучення до нього. Приєднання до найбільшого готельного ринку світу позитивно впливатиме на готельний ринок України та трансформацію її економіки у бік збільшення частки послуг у ВВП.

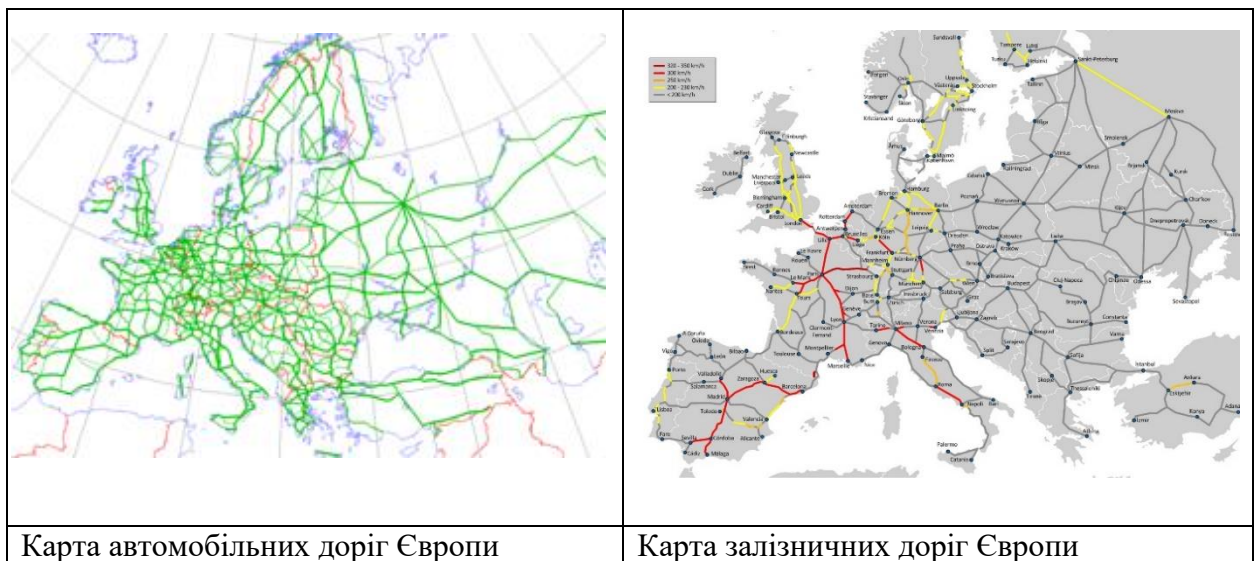

Рис. 2.3 Карта автомобільних та залізничних доріг Європи

За даними сайту європейської статистики eurostat на долю країн Європейського Союзу припадає понад пів мільйона закладів розміщення різного типу. В 2015 році кількість закладів розміщення становила 501 355 одиниць, 2019 року 617 953 одиниці, а 2020 року вже 594 462 одиниці. Епідемія COVID-19 негативно позначилася на стану роботи галузі та призвела не лише до зменшення прибутку та рентабельності готельного бізнесу, але й закриття ряду закладів. Лідерами ринку стали: Італія, Хорватія, Німеччина, Франція, Греція, Іспанія, Польща. Лише Італія протягом 2015-2019 років показала приріст закладів розміщення з 167 718 до 218 327 закладів. Епідемія COVID-19 не стала на заваді активним темпам розвитку готельного бізнесу в країні та у 2020 році продемонструвала кількість закладів розміщення на рівні 226 855 одиниць. Друге місце після Італії посіла Хорватія, що протягом 2015-2019 років показала збільшення закладів розміщення з 73 439 одиниць до 113 761. Майже з однаковими показниками третє місце поділили між собою Німеччина та Іспанія. Проте, якщо Німеччина демонструвала мінімальний спад кількості закладів розміщення в досліджуваній період: 2015 рік – 50 572 заклади, 2019 рік – 50 498 закладів, то Іспанія мала високі темпи приросту. Якщо 2015 року у ній нараховувалося 48 328 закладів розміщення то 2019 року їх кількість сягала 52 894 установ. Майже однакоvu кількість закладів розміщення мала Греція та Франція. Однак динаміка приросту їх була значно вищою в Греції. Рекреаційні та історико-культурні принади країни сприяли активному розвитку тимчасових закладів розміщення і збільшенню їх кількості з 35 112 одиниць 2015 року до 37 827 – 2019 року. Франція натомість протягом досліджуваного періоду демонструвала спад їх кількості. Якщо 2015 року там нараховувалося 30 045 одиниць розміщення то 2019 року вже

29 683. Замикає групу лідерів Австрія. 2015 року вона мала 20 315 закладів розміщення, а 2019 року 21 951 (Дивитися таблицю 2.1).

Дана група лідерів сформувалася багато в чому історично. Значні розміри країн та туристично-рекреаційні об'єкти сприяли посиленню уваги туристів до них. Одночасно з цим країни формували певний транспортний коридор, що робив їх мандрівки більш комфортними та менш проблемними.

Країни Європейського Союзу, що знаходилися довкола країн першої групи мали значно менші показники закладів розміщення. Це можна пояснити меншими розмірами держав, та їх певну віддаленість від економічно-туристичних центрів Європи. Польща, Чехія, Португалія, Болгарія, Бельгія, Словенія в середньому мали від 3 до 10 тис. закладів розміщення, а динаміка їх зростання була в цілому позитивною.

Третю групу держав становили невеличні країни, розташовані на окраїнах Європейського Союзу: Латвія, Литва, Естонія, Ірландія, Швеція, Данія, Нідерланди.

Положення України відповідало критеріям другої групи (3-10 тис. закладів розміщення), а динаміка їх зростання протягом досліджуваного періоду була не високою та характеризувалася незначним зменшенням чи збільшенням. Причиною цього слід вважати проведення значних міжнародних заходів на кшталт Євробачення – 2017. Проведення заходів сприяло не лише зупинці регресії та початку поступовому зростанню кількості закладів розміщення, але й збереженню позитивної динаміки в майбутньому.

Ситуація щодо динаміки розвитку готелів та аналогічних закладів розміщення в країнах ЄС та Україні в цілому підтвердила загальні тенденції розвитку тимчасових закладів розміщення, проте визначила певні особливості. Як видно з таблиці 2.2 кількість готелів та аналогічних закладів розміщення у Європі протягом 2015-2019 років скоротилася. В той же час в Україні вона зросла на 23% за 5 років. При цьому згідно даних додатку Б лідерами українського ринку готельних послуг виступали області Західної частини України та Півдня (переважно Одеська область). Вони демонстрували значні темпи приросту готелів та аналогічних закладів розміщення, в той час, як Східні та Центральні регіони переживали стагнацію чи взагалі малі від'ємну динаміку розвитку. Причина цього – реалізація курсу на Євроінтеграцію та посилення туристичного потоку в напрямку країн ЄС. Збільшення попиту стимулювало наповнюваність ринку, а розгортання військового конфлікту на Сході України відлякував від цих регіонів інвесторів. При цьому погіршення дипломатичних відносин України та Російської Федерації призвели до того, що в прикордонних регіонах цих держав готелі та аналогічні заклади розміщення взагалі припинили своє існування. Отже протягом 2015-2019 років капітали та інвестиції готельної індустрії України перемістилися зі Сходу на Захід.

Таблиця 2.1 – Кількість закладів розміщення країн ЄС та України

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Європейський Союз	501 355	524 752	571 674	599 507	617 953	594 462
Бельгія	7 990	8 210	8 570	9 211	9 651	9 853
Болгарія	3 202	3 331	3 346	3 458	3 664	3 317
Чехія	9 163	9 168	9 007	9 426	9 383	
Данія	1 113	1 136	1 167	1 167	1 197	
Німеччина	50 572	50 152	50 032	50 020	50 498	49 987
Естонія	1 417	1 454	1 500	1 535	1 424	1 327
Ірландія	3 145	3 145	3 145	2 579	2 579	:
Греція	35 112	35 597	35 867	37 919	37 827	23 128
Іспанія	48 328	48 701	50 518	51 418	52 894	53 174
Франція	30 045	30 047	29 835	29 652	29 683	29 435
Хорватія	73 439	83 233	98 341	108 212	113 761	99 270
Італія	167 718	178 449	204 903	216 141	218 327	226 855
Кіпр	788	785	796	802	816	816
Латвія	677	759	1 131	1 145	1 220	
Люксембург	431	432	425	422	422	406
Угорщина	4 356	4 436	4 457	4 587	4 444	
Мальта	178	184	203	211	244	260
Нідерланди	9 101	8 950	8 956	9 145	8 844	8 642
Австрія	20 315	20 619	20 885	21 494	21 951	22 399
Польща	10 024	10 509	10 681	11 076	11 251	
Португалія	3 485	4 171	5 100	5 964	7 196	6 850
Румунія	6 949	7 028	7 762	7 720	8 202	8 362
Словенія	3 004	3 260	3 699		9 567	
Словакія	2 908	2 755	2 772	3 087	3 420	3 331
Фінляндія	1 392	1 368	1 383	1 372	1 374	1 372
Швеція	4 184	4 187	4 222	4 249	4 358	
Литва	2 319	2 686	2 971	3 616	3 756	3 352
Україна	8 055	7 520	7 628	8 203	8 838	

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Європейський ринок готельних послуг в свою чергу переживав певну кризу. Більшість країн демонстрували скорочення кількості готелів та аналогічних закладів розміщення. Так лідери ринку: Німеччина, Італія, Греція, Іспанія, Франція, протягом 2015-2019 років скоротили кількість даних закладів. Демонструючи зростання закладів розміщення у цілому, в сегменті готелі та аналогічні заклади розміщення вони показали спад. Причини цього: економічна криза; пандемія COVID-19. Так кількість готелів скоротилося в Німеччині з 33 635 одиниць 2015 року до 32 182 одиниць 2019 року; Італії 33 199 – 2015 року до 32 730 – 2019 року; Іспанії 19 718 – 2015 року до 19 683 – 2019 року; Греції 10 111 – 2015 року до 9 892 одиниць 2019 року. Звісно дані скорочення коливалися в межах 1-4%. Найменший спад відзначався в Іспанії – 1% , найбільший в Німеччині – 4%. В той же час збільшення кількості

готелів демонстрували: Чехія (4%); Данія (11%), Естонія (8%); Хорватія (16%); Кіпр (3%); Латвія (4%); Литва (18%); Швеція (7%); Фінляндія (2%); Словачія (14%); Словенія (121%); Румунія (8%); Польща (13%). Як видно темпи приросту значно перевищували темпи спаду, а лідерами приросту стала Словенія, що показала за 5 років 121% приросту.

З отриманих даних можемо констатувати поступове зростання цікавості мандрівників до країн Центральної та Східної Європи. Стара Європа демонструючи скорочення кількості готелів переходила на нові види закладів розміщення, в той час як Центральна та Східна активно розвивали саме сегмент готелів. Сприяло цьому і реформування транспортних шляхів з метою розширення транспортного потоку в Східному напрямку. З метою покращення інфраструктури індустрії гостинності в Європі було запущено програму ТАСІС. Вона була спрямована на забезпечення необхідною кількістю готелів та ресторанів довкола основних транспортних коридорів.

Таблиця 2.2 – Кількість готелів та аналогічних закладів розміщення в країнах Європейського Союзу та Україні

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Європейський Союз	162 951	162 258	161 774	161 407	162 193	157 061
Бельгія	1 557	1 522	1 517	1 536	1 505	1 472
Болгарія	2 180	2 158	2 110	2 102	2 166	1 960
Чехія	5 992	6 022	5 967	6 277	6 236	:
Данія	525	537	559	565	585	:
Німеччина	33 635	33 061	32 749	32 433	32 182	31 643
Естонія	414	413	422	418	450	420
Ірландія	2 348	2 348	2 348	1 992	1 992	:
Греція	10 111	9 987	9 772	9 676	9 892	7 466
Іспанія	19 718	19 524	19 630	19 657	19 683	19 672
Франція	18 328	18 424	18 391	18 090	17 960	17 733
Хорватія	938	1 011	1 037	1 065	1 089	994
Італія	33 199	33 166	32 988	32 898	32 730	32 202
Кіпр	786	783	794	800	814	814
Латвія	332	343	349	342	348	:
Литва	418	420	411	387	494	486
Люксембург	236	232	225	227	227	221
Угорщина	2 185	2 202	2 184	2 357	2 324	:
Мальта	161	164	183	194	224	237
Нідерланди	3 525	3 585	3 636	3 760	3 806	3 816
Австрія	12 625	12 366	12 153	12 003	11 823	11 612
Польща	3 723	3 965	4 064	4 179	4 229	:
Португалія	2 430	2 437	2 538	2 406	2 401	2 319
Румунія	2 626	2 638	2 766	2 867	2 857	2 872
Словенія	681	692	698	:	1 508	:
Словачія	1 509	1 475	1 471	1 599	1 731	1 702
Фінляндія	777	772	787	788	794	791
Швеція	1 992	2 011	2 025	2 057	2 143	:
Україна	4 035	4 104	4 432	4 985	4 985	5 451

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

При цьому варто звернути увагу і на певні особливості Європейського ринку послуг розміщення. Порівнюючи дані відносно загальної кількості закладів розміщення, готелів та аналогічних закладів, інших місць розміщення, кемпінгів, автопарків для відпочинку та інше, слід звернути увагу на їх непропорційність. Так готелі та аналогічні заклади розміщення не становили більшість в загальній статистиці Європейського Союзу. Протягом 2015-2019 років частка інших місць розміщення, як видно з таблиці 2.3, трималася на високому рівні та зросла з 67% до 74%. Вагому частку (понад 50%) вони становили у 2015 році в таких країнах, як: Бельгія; Естонія; Греція; Іспанія; Хорватія; Італія; Литва; Нідерланди; Польща; Румунія; Словенія. В той же час, готелі домінували в: Болгарії; Чехії; Німеччині; Франції; Кіпрі; Мальті; Австрії; Португалії. В 2019 році ситуація змінилася. Загальна частка інших місць розміщення на ринку ЄС зросла до 74%. Дане збільшення відбулося за рахунок приросту в Болгарії з 32% до 41%; Латвії з 51% до 71%; Литві з 82% до 87%; Австрії з 38% до 46%; Португалії з 30% до 67%; Словенії з 77% до 84%. Незначне збільшення частки даного сегменту на 1-4; відбулося у Бельгії; Німеччині; Греції; Іспанії; Люксембурзі; Румунії; Словачії. Скорочення в свою чергу відзначалося у Швеції, Фінляндії, Польщі, Данії, Чехії, Нідерландах, Угорщині, Мальті, Естонії.

Цікаво, що зіставивши дані по динаміці розвитку готелів та аналогічних засобів розміщення з даними динаміки інших місць розміщення ми відзначимо закономірність. Країни в яких кількість готелів та аналогічних закладів розміщення зменшувалась протягом досліджуваного періоду в той же час демонстрували зростання кількості інших закладів розміщення. І навпаки країни де відбувалось зростання кількості готелів показували зменшення кількості інших закладів розміщення. Згрупувавши країни по регіонам можемо знову констатувати відмінності розвитку регіонів Європи. Західна Європа в особі; Іспанії, Франції, Італії, Німеччині тримаючи високу частку готелів почали перехід до розвитку інших засобів розміщення. В той же час Центрально-Східна Європа, що значно поступалася західній за кількістю готелів активно розвивала саме даний сегмент ринку. Кількість інших закладів розміщення також збільшувалася проте їх частка з загальному ринку, через низькі темпи розвитку скорочувалась. Приєднуючись до економічного, культурного, політичного розвитку ЄС вони намагалися відповідати стандартам, забезпечити які могли лише готелі.

Аналогічні процеси до країн Центральної Європи відбувалися і в Україні. Протягом 2015-2019 років частка готелів в загальному сегменті ринку зросла з 50% до 62%. Найбільш активно готелі розвивалися у великих містах, що ставали центрами готельного бізнесу та новаторами розвитку. Високі темпи демонстрували міста Одеса, Київ, Запоріжжя, Дніпро, області Західної України. Посилення туристичного потоку з західному напрямку формував попит на заклади розміщення в напрямку митниць чи аеропортів та залізничних вокзалів.

Таблиця 2.3 – Кількість та частка кемпінгів, автопарковок для відпочинку, віл, інших місць розміщення в країнах Європейського Союзу 2015, 2019 роки

	2015		2019	
	кількість	частка на ринку	кількість	частка на ринку
Європейський Союз)	338 404	67	455 760	74
Бельгія	6 433	81	8 146	84
Болгарія	1 022	32	1 498	41
Чехія	3 171	35	3 147	34
Данія	588	53	612	51
Німеччина	16 937	33	18 316	36
Естонія	1 003	71	974	68
Ірландія	797	25	587	23
Греція	25 001	71	27 935	74
Іспанія	28 610	59	33 211	63
Франція	11 717	39	11 723	39
Хорватія	72 501	99	112 672	99
Італія	134 519	80	185 597	85
Кіпр	2	0	2	0
Латвія	345	51	872	71
Литва	1 901	82	3 262	87
Люксембург	195	45	195	46
Угорщина	2 171	50	2 120	48
Мальта	17	10	20	8
Нідерланди	5 576	61	5 038	57
Австрія	7 690	38	10 128	46
Польща	6 301	63	7 022	62
Португалія	1 055	30	4 795	67
Румунія	4 323	62	5 345	65
Словенія	2 323	77	8 059	84
Словакія	1 399	48	1 689	49
Фінляндія	615	44	580	42
Швеція	2 192	52	2 215	51
Україна	4 020	50	3 387	38

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Аналізуючи готельний ринок країн Європейського Союзу варто звернути увагу на розподіл готелів та аналогічних засобів розміщення за кількістю номерів. Згідно даних додатку 3 можемо визначити уподобання країн в сегменті місткості 25 номерів та менше, 26-99 номерів, 100-249 номерів, 250 та більше номерів. Зіставляючи динаміку розвитку 2015 та 2019 років можемо констатувати, що загальна кількість готелів та аналогічних місць розміщення майже не змінилася. Вона зросла з 116 561 закладу у 2015 році до 116 564 закладів 2019 року. При цьому, як у 2015 так і 2019 роках на ринку домінували готелі з кількістю кімнат 25 та менше. Їх частка складала 60%. Заклади з кількістю номерів 26-99 становили 33% ринку. Готелі

місткістю 99-249 номерів отримали 5% ринку, а 250 та більше – 2%. Виходячи з цього можемо вести мову про домінування в країнах Європейського Союзу готелів невеликої місткості. Зважаючи на домінуючі кількість ліжко-місць готелів в сільській місцевості – це не викликає подиву, оскільки попит в даних регіонах на готельні послуги не високий.

Звертаючи увагу на категорію 25 номерів та менше варто відзначити високу активність таких країн як Швеція і Мальта. Приріст даного сегменту ринку становив в них: Швеція – 134%; Мальта 159%. При цьому якщо Мальта активно збільшувала кількість готелів та аналогічних закладів розміщення в усіх категоріях, то Швеція проводила трансформацію галузі у цілому, зменшуючи кількість готелів великої місткості та збільшуючи малої. Високі темпи зростання кількості готелів категорії 25 та більше номерів також прослідковувалися в Хорватії – 24%, Румунії – 12%, Угорщині – 10%, Латвії – 8%, Литві – 19%. Зменшення присутності в даному сегменті ринку демонстрували Німеччина, Болгарія, Греція. Дані країни скоротили кількість готелів місткості 25 номерів та менше і одночасно збільшили кількість готелів з 250 номерами та більше. Так Німеччина скоротила кількість закладів розміщення місткістю менше 25 номерів на 8% , а кількість готелів місткістю 250 номерів більше збільшила на 13%. Аналогічно діяла і Греція зменшивши кількість закладів першої категорії на 5%, та збільшивши чисельність готелів великої місткості на 11%. Однаково активно заклади усіх типів місткості розвивала Литва, Латвія, Польща.

На українському ринку в більшості домінували готелі невеликої місткості. Зважаючи на відсутність статистичних даних щодо ділення готелів залежно від кількості номерів, можемо вирахувати даний показник середньостатистично поділивши загальну кількість номерів на кількість готелів та аналогічних закладів розміщення. За підрахунками більшість готелів в Україні мають 25 номерів та менше – близько 65%. Частка середніх готелів 25-99 номерів становить 34%. Великі готелі, що мають кількість номерів 250 та більше в Україні одиниці, що у сумі не становить 1%. Тенденція розвитку ринку засвідчує посилення напрямку до зменшення кількості великих готелів та розширення мережі малих і середніх готелів місткістю 25 номерів та менше і 26-99 номерів. У даному напрямку Україна та більшість країн Європейського Союзу схожі і дотримуються однакового вектору розвитку.

Динаміка кількості ліжко-місць у цілому відповідала основним тенденціям розвитку готельної галузі. Країни лідери за кількістю закладів розміщення відповідно були і лідерами за кількістю ліжко-місць. Згідно даних додатку В найбільша кількість місць була у Німеччині, Греції, Іспанії, Франції, Італії, Нідерландах. Вона постійно зростала протягом 2015 – 2019 років на 2-7%. Німеччина продемонструвала приріст 7%, Греції – 6%, Іспанії – 3%, Італії – 6%, Нідерланди – 2%. Спад мали Франція – 1%, Люксембург – 2%, Угорщина – 6%. Не дивлячись на це найбільші темпи приросту при цьому

продемонстрували країни Центральної Європи. Так Словенія – 70%, Латвія – 33%, Литва – 47%, Хорватія – 23%.

При цьому співвідношення частки ліжко-місць готелів та аналогічних засобів розміщення з іншими місцями тимчасового проживання, кемпінгами, автопарки для відпочинку та трейлерні парки протягом 2015-2019 років лишалося незмінним. Готелям та аналогічним засобам розміщення належало 43% частки ліжко-місць. Найбільша частка ліжко-місць у готелів була в країнах: Мальта, Кіпр, Греція, Болгарія, Ірландія (60 та більше відсотків). Найменша – Нідерланди, Хорватія, Данія, Франція (20 та менше відсотків).

Якщо поглянути на регіональні особливості розподілу ліжко-місць в країнах Європейського Союзу то можна відзначити наступні моменти. На 2015 рік найбільша кількість ліжко-місць прослідковувалась в: Бельгії – регіони Vlaams Gewest, Région wallonne; Болгарія – регіони Severna i yugoiztochna Bulgaria, Yugoiztochen; Чехія – регіон Jihozápad; Німеччина – регіони Baden-Württemberg, Bayern, Oberbayern, Hessen, Mecklenburg-Vorpommern, Niedersachsen, Nordrhein-Westfalen; Греція – регіони Nisia Aigaiou, Kriti, Notio Aigaio, Kentriki Ellada; Іспанія – регіони Noroeste, Noreste, Centro, Este, Cataluña, Sur, Andalucía, Illes Balears; Франція – регіони Île de France, Bassin Parisien, Ouest, Sud-Ouest, Aquitaine, Centre-Est, Méditerranée, Provence-Alpes-Côte d'Azur, Rhône-Alpes; Хорватія – регіони Jadranska Hrvatska; Італія – регіони Nord-Ovest, Nord-Est, Centro, Toscana, Isole; Угорщина – регіон Dunántúl; Нідерланди – регіони Noord-Nederland, Oost-Nederland, West-Nederland, Zuid-Nederland; Австрія – регіони Südösterreich, Westösterreich, Tirol; Португалія – регіон Continente; Фінляндія – регіон Manner-Suomi; Швеція – регіон Södra Sverige, Norra Sverige. Дані регіони мали не лише найбільшу кількість готелів та аналогічних засобів розміщення, але й унікальні рекреаційні, історико-культурні ресурси, були центрами ділового туризму.

Аналіз даних 2019 року показав зміни, що супроводжувались зменшенням кількості ліжко-місць у попередніх місцях та їх зростанням поблизу морів та океанів. Як видно з малюнку 2.4 Німеччина, Іспанія, Франція, Румунія, Болгарія, країни Прибалтики активно збільшують кількість ліжко-місць саме в прибережних регіонах 2019 року. Не варто забувати і про наслідки впливу епідемії COVID-19, що починав ширитися світом. Так 2019 року найбільшу кількість ліжко-місць мали наступні регіони: Бельгія – регіони Vlaams Gewest, Région wallonne; Болгарія – регіон Severna i yugoiztochna Bulgaria; Німеччина – регіони Baden-Württemberg, Bayern, Oberbayern, Schleswig-Holstein, Nordrhein-Westfalen, Niedersachsen, Mecklenburg-Vorpommern; Греція – регіони Nisia Aigaiou, Kriti, Notio Aigaio, Kriti, Voreia Ellada, Kentriki Ellada; Іспанія – регіони Noroeste, Noreste, Centro, Este, Cataluña, Sur, Andalucía, Illes Balears; Франція – регіони Île de France, Grand Est, Pays-de-la-Loire, Bretagne, Nouvelle-Aquitaine, Aquitaine, Occitanie,

Languedoc-Roussillon, Auvergne - Rhône-Alpes, Rhône-Alpes, Provence-Alpes-Côte d'Azur; Хорватія – регіон Jadranska Hrvatska; Італія – регіони Nord-Ovest, Lombardia, Nord-Est, Veneto, Emilia-Romagna, Centro, Toscana, Lazio, Sud Isole; Нідерланди – регіони Oost-Nederland, West-Nederland, Noord-Holland; Австрія – регіони Westösterreich; Португалія – регіони Continente; Фінляндія – регіон Manner-Suomi; Швеція – регіон Södra Sverige, Norra Sverige (Дивитися рисунок 2.4).

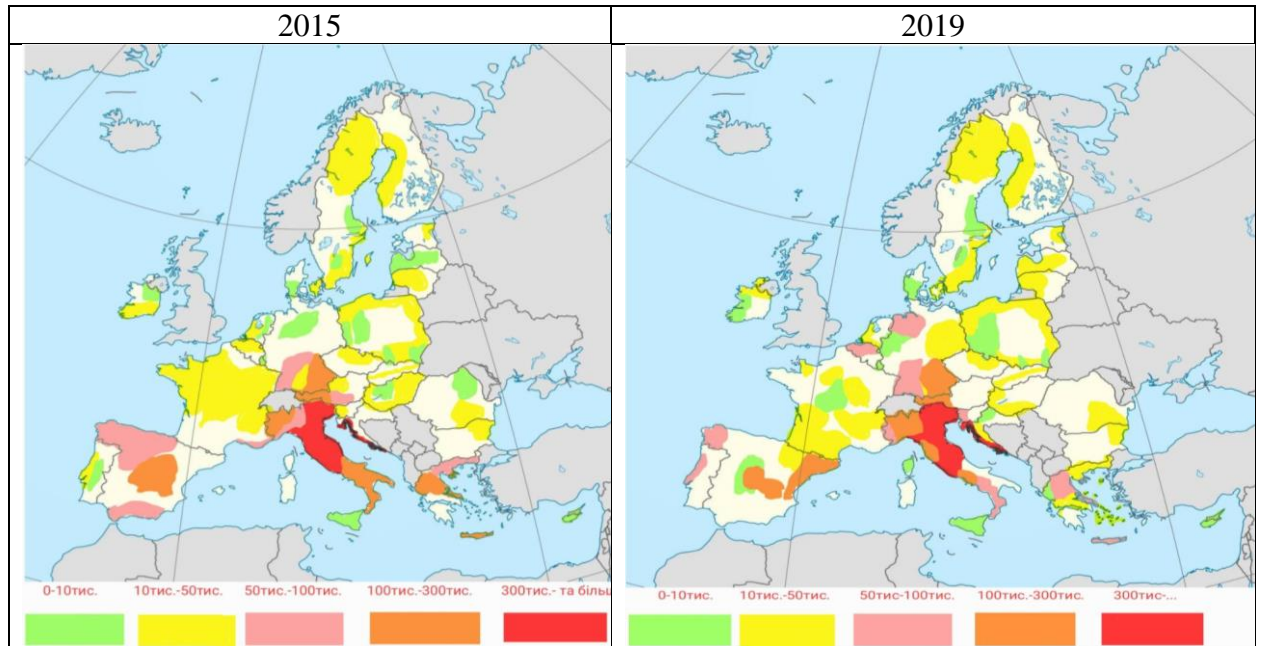

Рисунок 2.4 Кількість ліжко-місць в готелях та аналогічних засобах розміщення в країнах Європейського Союзу 2015-2019 роки

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Новими центрами активності стали: Північний захід Середземного моря в районі узбережжя Іспанії, Франції, Італії, територія Альп; Західне узбережжя Чорного моря; Південь Балтійського моря в районі узбережжя Нідерландів, Німеччини, Польщі. Зосередження такої кількості місць в районах рекреації говорить про посилення увагу туристів до відпочинку на природі. Зважаючи на циклічність розвитку економіки, трендів та ін., можемо говорити і про початок нового циклу туристичної активності, що сформував попит на новий продукт та сприяв розвитку готельного бізнесу збільшенню кількості ліжко-місць.

Тенденції розподілу ліжко місць в Україні були аналогічні Європейським. Період 2015-2019 років продемонстрував зростання кількості ліжко-місць в рекреаційних місцях України, особливо активно на морському узбережжі. Так Одеська область збільшила свою частку за кількістю місць розміщення в межах України з 9% до 14%. Дані показники зростання були найвищими в країні. Не відставала від неї Запорізька область, що мала динаміку зростання по даному показнику з 4% до 10%. Незначні темпи зростання були притаманні Миколаївській та Херсонській областям з 3% до 6% місць розміщення. Дані збільшення багато в чому відбулися за рахунок

скорочення кількості ліжко-місць в інших регіонах України. Так застій а подекуди і спад демонстрували м. Київ і Дніпропетровська область. Динаміка розвитку готельної справи м.Київ взагалі характеризувалася скороченням частки кількості місць розміщення з 16% до 11%. Причина цього перетворення міста значною мірою в ділову столицю, розширення кількості офісних приміщень за рахунок готельного сектору. Прикладом може слугувати продаж з онлайн аукціону одного з найбільших готелів України – готелю Дніпро та заява нових власників про наміри перетворення будівлі на центр кіберспорту.

Підтверджують це і дані eurostat, щодо розподілу ліжко місць на узбережжі та в материковій частині країн. Згідно даних додатку Д загальна динаміка збільшення кількості ліжко місць протягом 2015-2019 років була в двічі вищою саме в готелях, що знаходилися на узбережжі. Якщо протягом 2015-2019 років кількість місць в готелях на материковій частині зросла на 4% то на узбережжі на 8%. Розподіл за країнами показав, що більшість ліжко-місць на узбережжі мають наступні країни: Болгарія, Данія, Естонія, Ірландія, Греція, Іспанія, Хорватія, Італія, Кіпр, Латвія, Мальта, Португалія, Швеція. Одночасно з цим варто відзначити певну особливість. Країни, що мали вихід до моря чи океану активно балансували намагаючись в однаковій мірі розвивати як готелі на узбережжі так і готелі в материковій частині. Статистика засвідчує, що держави котрі мали розвинуту готельну мережу на узбережжі протягом 2015-2019 років швидко будували готелі на материковій частині та навпаки. Країни, що мали добре розвинену мережу готелів на материковій частині, активно зводили готелі на узбережжі. Так Португалія маючи близько 77% ліжко-місць на узбережжі показала вищий приріст за 2015-2019 роки ліжко-місць саме на материковій частині – 32% проти 19% на узбережжі. Аналогічні процеси відбувалися в Латвії 41% нових ліжко-місць в материковій частині проти 29% на узбережжі при 67% усіх ліжко-місць на узбережжі. Найбільш активні темпи збільшення кількості ліжко-місць на материковій частині відбувалися в Хорватії. Приріст на 2019 рік становив 80% ліжко-місць на материковій частині проти 20% на узбережжі з загальною кількістю ліжко-місць на узбережжі в країні 91%. У той же час Німеччина, що мала 80% ліжко-місць на материковій частині збільшила їх кількість протягом 2015-2019 років лише на 4%, а на узбережжі у той же час на 23%. Аналогічні процеси відбувалися у Польщі. Маючи 73% усіх ліжко-місць на материковій частині на 2019 рік вона збільшила їх кількість лише на 14%, в той час як на узбережжі на 23%.

Співвідношення кількості ліжко-місць між містом та селом, з загалу засобів розміщення, також виявило певну особливість. Як не дивно, проте більшість ліжко-місць в країнах Європейського Союзу знаходилося в сільській місцевості. 2015 року 72% ліжко-місць перебували саме там. Виключення склали лише Мальта, Португалія і Румунія де більше половині усіх ліжко-місць знаходилися в містах. 2019 року до згаданого переліку додалася ще Іспанія. Проте порівняння темпів приросту протягом 2015-2019 років засвідчило тенденцію до скорочення темпів зростання ліжко-міст у селах та

збільшення їх приросту у містах. Єдиними державами, де зберіглася позитивна динаміка зростання кількості ліжко-місць у селах лишилися Болгарія та Румунія.

Ситуація з співвідношенням ліжко-місць за критерієм урбанізації серед готелів та аналогічних закладів розміщення показала аналогічні тенденції розвитку. Більшість ліжко-місць були розташовані в селах за виключенням Бельгії, Мальти, Португалії, Румунії, Латвії, Литви. Ситуація лишалася незмінною як 2015 так і 2019 роках. Проте оцінюючи загальну тенденцію розвитку протягом 2015-2019 років слід відзначити скорочення темпів приросту ліжко-місць в селах та їх збільшення в містах. Темпи приросту в сільській місцевості скоротилися на 10%, а у місті зросли на 7%. Лідерами приросту стали наступні країни: Естонія, Греція, Хорватія, Кіпр, Литва, Мальта, Нідерланди, Польща, Словенія. При цьому Словенія показала рекордні темпи приросту, що склали 402%. Дані тенденції говорять про домінування в країнах Європейського Союзу концепції «Зеленого туризму» не лише в туризмі, але й готельній сфері. Тренд екологічності, активно впроваджується у готелях Європи, стаючи не просто принципом їх діяльності, але й конкурентною перевагою на ринку готельних послуг світу.

Ефективність розвитку ринку готельних послуг в країнах ЄС та Україні більш краще відображають дані кількості ночівель та заповнюваності номерів й тривалості перебування клієнтів. Попит на готельні послуги в країнах Європейського Союзу був на високому рівні. Про це свідчать дані кількості ночівель в готелях та аналогічних закладах розміщення. Згідно даних таблиці 2.4 ми бачимо що частка кількості ночівель в готелях в країнах Європейського Союзу трималася на рівні 65%. Це високі показники, що свідчать про популярність даного сегменту ринку розміщення. Протягом 2015-2019 років загальний приріст кількості ночівель в готелях та аналогічних закладах розміщення склав 14%. Лідерами ринку стали: Болгарія – 92%; Кіпр – 100%; Мальта – 97%; Фінляндія – 81-82%; Ірландія – 86-91%; Угорщина – 77-78%. Країни демонстрували збільшення кількості ночівель в готелях та аналогічних засобах розміщення, а приріст ночівель протягом 2015-2019 років склав Болгарія – 27%, Кіпр – 21%, Мальта – 11% ,Фінляндія - 16%, Ірландія – 16%, Угорщина – 22%.

Більш високі показники приросту кількості ночівель мали Словачія – 41%, Польща – 38%, Нідерланди – 31%, Греція – 42%, Кіпр – 31%. Зіставляючи дані загального приросту кількості ночівель в закладах розміщення усього та кількості ночівель в готелях та аналогічних закладах можемо констатувати, що дані країни мають однакові у більшій мірі показники. Це свідчить про збільшення цікавості через зростання кількості ночівель саме в готелях та зростання загальногалузевого показника за рахунок даного сектору.

Негативна динаміка розвитку у той же час простежувалась в таких країнах, як: Німеччина – скорочення кількості ночівель з 72% 2015 року до 70% 2019 року. Естонія – з 82% до 80% відповідно; Франція – з 50% до 49%; Хорватія – з 31% до 28%; Латвія – з 82% до 78%; Австрія – 77% до 74%.

Португалія – з 85% до 77%; Словенія – 64% до 52%. Зменшення уваги відвідувачів до готелів обумовлюється не лише їх значною кількістю в регіонах, але й тенденцією останніх років до переходу на зелений туризму, невеличкі готелі та аналогічні заклади розміщення за межами міст.

Таблиця 2.4 – Кількість ночівель в закладах розміщення в країнах Європейського Союзу та України 2015, 2019 роки

	2015			2019			Приріст кількості ночівель всього	Приріст кількості ночівель готелі
	Всього (млн)	Готелі (млн)	Частка готелів	Всього (млн)	Готелі (млн)	Частка готелів		
Європейський Союз	2 486	1 620	65	2 874	1 854	65	16	14
Бельгія	38	19	50	42	20	49	11	9
Болгарія	21	19	92	27	25	92	27	27
Чехія	47	34	73	57	42	74	21	23
Данія	30	14	47	34	17	50	11	19
Німеччина	378	272	72	436	306	70	16	13
Естонія	5	4	82	7	5	80	20	17
Ірландія	29	25	86	32	29	91	10	16
Греція	106	76	72	143	109	76	35	42
Іспанія	422	308	73	469	342	73	11	11
Франція	410	205	50	446	219	49	9	7
Хорватія	71	22	31	91	26	28	28	17
Італія	392	263	67	436	280	64	11	7
Кіпр	13	13	100	17	17	100	31	31
Латвія	4	3	82	5	4	78	34	28
Литва	6	3	55	9	4	54	36	33
Люксембург	2	1,9	58	2	1	58	-4	-5
Угорщина	27	21	77	33	25	78	21	22
Мальта	8	7	97	10	9	97	11	11
Нідерланди	103	42	40	123	54	44	19	31
Австрія	113	87	77	127	95	74	13	9
Польща	71	39	54	93	53	58	31	38
Португалія	59	51	85	77	59	77	31	18
Румунія	23	20	84	29	24	81	27	23
Словенія	10	7	64	15	8	52	54	25
Словакія	12	8	69	17	11	69	41	41
Фінляндія	19	16	82	23	18	81	17	16
Швеція	55	33	60	63	39	63	14	18
Україна	22	7	31	18	10	56	-19	50

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Україна в даному контексті демонструє активні трансформації роботи галузі та посилення уваги відвідувачів саме до готелів та аналогічних закладів розміщення. Протягом 2015-2019 років частка ночівель в закладах розміщення

у цілому по країні скоротилася на 19% з 22 млн. ночівель до 18 млн. ночівель. Одночасно з цим частка ночівель в готелях та аналогічних закладах розміщення зросла – 7 млн. до 10 млн. та склала на 2019 рік 56% з загалу усіх ночівель в закладах розміщення в Україні, проти 31% у 2015 році. Загальний приріст протягом 2015-2019 років кількості ночівель в готелях та аналогічних закладах розміщення склав 50%. Причина зростання уваги саме до готелів – проведення в Україні вагомих міжнародних заходів. Так у 2017 році в Україні проходив міжнародний музичний конкурс – «Євробачення - 2017». В рамках проведення заходу в державі не лише зросла кількість готелів та аналогічних закладів розміщення, але й збільшився притік туристів, що сприяло заповнюваності готелів та зростанню кількості ночівель в них.

Іншим цікавим аспектом розвитку ринку готельних послуг країн Європейського Союзу та України є так званий сільський або «Зелений туризм». Звертаючи увагу на тенденції розвитку готелів за принципом кількості номерів ми говорили про тенденції до розвитку невеликих готелів та зменшення частки гігантів на ринку готельних послуг. Одночасно з цим ми відзначали тенденцію до переміщення значної частини готелів за місто. Зараз поглянемо на тенденції розвитку готельного ринку країн ЄС з точки зору кількості ночівель в готелях у місті та селі. Згідно даних додатку К можемо говорити про майже однаковий розподіл кількості ночівель в місті та селі. З причини відсутності статистичних даних з даної категорії у 2019 році для аналізу було взято наявні дані 2018 року. Якщо 2015 року кількість ночівель в готелях у селі становила 37% а у місті 32% то 2018 року ситуація змінилася і доля ночівель в селі скоротилася до 32%, а у місті зросла до 33%. Тобто поділ ночівель між містом та селом був майже однаковим.

Країнами де кількість ночівель в селі переважала над кількістю ночівель у міста були: Данія – 54% (2015 рік) – 51 (2019 рік) %; Греція – 66-69% відповідно; Хорватія – 66-63%; Італія – 35-28%; Кіпр – 40-36%; Люксембург – 46-48%; Австрія – 66-65%; Словенія – 47%; Словачія – 42-38%. Кількість ночівель в містах домінувала в таких країнах як: Бельгія – 38%; Чехія – 45-43%; Німеччина – 38-37%; Ірландія – 47-51%; Польща – 34-32%; Фінляндія – 41-42%; Швеція – 39%.

Особливої уваги заслуговують трансформаційні процеси що відбувалися в окремих країнах. Невеличкі країни з значним аграрним потенціалом та невеликими розмірами і не чисельними містами протягом 2015-2018 років активно переходили до розвитку сільського туризму, що сприяло збільшенню закладів гостинності в селі та зростанню кількості ночівель в селах. Так Латвія при домінуванні ночівель в місті на рівні 66-65% в загальному розрізі за 2015-2018 роки показала приріст кількості ночівель в селі на рівні 41% проти 31% у місті. Аналогічні процеси відбувалися і в Литві. При домінуванні кількості ночівель в місті у 2015 році на рівні 43% та 2018 року на рівні 38%, загальний приріст ночівель у місті склав усього 22% проти 27% ночівель у селі. Естонія мала 2015 року 55% ночівель у місті, 2018 року – 53%, а загальний приріст склав лише 17%, проти 30% ночівель в селі за даний

період. Португалія мала 44-43% ночівель у місті. Однак загальний приріст склав 28% проти 47% ночівель в селі. Румунія в ситуації домінування кількості ночівель у місті показала загальний приріст лише на 17% проти 35% ночівель в селі за той же час.

Зворотна динаміка відзначалася у більш промислово розвинутих країнах. Тенденція до скорочення кількості ночівель в селі відзначалась в Німеччині, Франції, Іспанії, Італії. Найбільш динамічними та швидкими вони були в Іспанії. Протягом 2015-2018 років кількість ночівель у місті зросла там на 24%, у той же час кількість ночівель в селі скоротилася на 54%. Італія маючи високі показники кількості ночівель в селі, що більші за кількість ночівель в місті, протягом 2015-2018 років активно змінювала пріоритети. Динаміки приросту кількості ночівель в селі скоротилася на 13%. В той же час кількість ночівель в місті зросла на 13%. Різко відмовлялась від сільського туризму і Мальта, що зменшила кількість ночівель в селі протягом досліджуваного періоду на 62%, та збільшила їх кількість у місті на 10%. Такі країни, як Нідерланди, Фінляндія, Швеція продовжували активно збільшувати кількість ночівель в місті та дотримуватися даної стратегії, як і в попередні часи.

Динаміка розвитку сільського туризму та збільшення кількості ночівель в селі в Україні потребує ще значної роботи. Згідно статистичних даних кількість ночівель в селі 2015 року в Україні склала лише 106 тисяч, що становило 0,47% від загальної кількості ночівель в Україні. 2019 року ситуація покращилася, кількість ночівель в селі сягала позначки у 213 тис., а загальна частка досягла 1%. Дані зрушення показали, що в загальній динаміці зростання кількості ночівель приріст склав 101%, а частка кількості ночівель в місті скоротилася на 19%. З одного боку невисокі цифри статистики щодо кількості ночівель в селі говорять про нерозвинутість цього сектору ринку в Україні. З іншого висока частка приросту сільських ночівель та зменшення частки приросту міських ночівель говорять про початок переорієнтації ринку на тренди Західної Європи.

Важливим критерієм оцінки динаміки розвитку ринку готельних послуг є рівень заповнюваності ліжко-місць. Він дозволяє оцінити перспективи росту ринку та спрогнозувати тенденції його розвитку. Як видно з таблиці 2.5 загальна динаміка розвитку була протягом 2015-2019 років позитивною. Готелі та аналогічні засоби розміщення збільшували відсоток заповнюваності ліжко-місць з 45% до 50%. Тенденції розвитку ринку даного сегменту на території України мали менш позитивні оцінки. Заповнюваність ліжко-місць в цілому коливалася на рівні 35%, збільшивши свою частку 2016-2017 років до 38%, а потім зменшивши 2018 до 33%. 2019 рік показав рівень 35%. Тенденції рівня заповнюваності в Україні засвідчили гальмування порівняно з іншими сусідніми країнами, членами Європейського Союзу. Якщо Польща, Латвія, Литва, Естонія, Румунія на 2015 рік мали приблизно однакові показники заповнюваності з Україною то на 2019 рік вони вирвалися у перед в середньому на 5-6%. Економічні негаразди, військовий конфлікт на Сході

України несприятливо позначалися на загальній динаміці розвитку та призводили до зменшення потоку відвідувачів в Україну. До того ж зменшення міграційних потоків через Україну з Російської Федерації до Європи мало не менш негативні наслідки

Таблиця 2.5 – Заповнюваність ліжко-місць в готелях та аналогічних закладах розміщення в країнах Європейського Союзу та України 2015-2019 роки

	2015		2016		2017		2018		2019	
	%	%	змiна	%	змiна	%	змiна	%	змiна	
Європейський Союз	45,65	47,13	3	49,09	4	49,78	1	49,84	0	
Бельгія	44,02	40	-9	44	10	45	2	46	2	
Болгарія	37	41,5	12	42	1	42,3	1	42,1	0	
Чехія	36,2	46,5	28	49,9	7	50	0	50,9	2	
Данія	47	48	2	48	0	48	0	48	0	
Німеччина	42,99	43,86	2	44,8	2	45,33	1	45,71	1	
Естонія	44	47	7	48	2	47	-2	48	2	
Ірландія	52	54	4			53	-2	54	2	
Греція	49,1	50,1	2	52,8	5	51,5	-2	49,5	-4	
Іспанія	58,08	61,34	6	62,62	2	61,69	-1	61,48	0	
Франція	47	46,3	-1	48,9	6	50,3	3	50	-1	
Хорватія	53,5	56,5	6	59,5	5	59,5	0	60,3	1	
Італія	42,5	43,7	3	46,1	5	48,3	5	49	1	
Кіпр	65,3	71,3	9	76,4	7	74,4	-3	71,8	-3	
Латвія	36,3	37	2	39,61	7	43,6	10	43,3	-1	
Литва	36,8	39	6	40,8	5	42,7	5	44	3	
Люксембург	39,35	33,19	-16	31,28	-6	31,46	1	30,87	-2	
Угорщина	36,3	38,3	6	40,6	6	41,5	2	41,9	1	
Мальта	64,3	64,4	0	66,4	3	68,2	3	66,2	-3	
Нідерланди	45,6	47,6	4	50,4	6	50,9	1	50,2	-1	
Австрія	40	41	3	47	15	48	2	48	0	
Польща	36,6	38,6	5	39,8	3	40,8	3	41,7	2	
Португалія	44,1	48,52	10	51,36	6	51,36	0	51,05	-1	
Румунія	33,79	36,03	7	36,5	1	38,02	4	39,72	4	
Словенія	44,7	47	5	50,1	7		0	43,99	-12	
Словакія	29,5	32,91	12	34,18	4	34,21	0	36,16	6	
Фінляндія	38,92	40,25	3	41,5	3	41,14	-1	41,99	2	
Швеція	43,24	45,68	6	45,96	1	46	0	45	-2	
Україна	35,30	38,30	8	38,60	1	33,51	-13	35,21	5	

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Лідерами по рівню заповнюваності ліжко місць в країнах Європейського Союзу стали: Чехія – 36% у 2015 році – 51% у 2019 році; данія – 47 та 48% відповідно; Іспанія – 58-61%; Франція – 47-50%; Хорватія – 53-60%; Італія – 42-49%; Кіпр – 65-71%; Мальта – 64-66%; Нідерланди – 45-50%; Португалія –

44-51%. Єдиною країною, що показала від'ємне сальдо був Люксембург. Протягом 2015-2019 років рівень заповнюваності готелів та аналогічних місць розміщення скоротився з 39% до 30%. При цьому початок світової пандемії COVID-19 намітив у 2019 році тенденцію до скорочення рівня наповнюваності готелів в усіх країнах світу. Вже 2019 року негативну динаміку зростання мали Словенія – мінус 12%; Греція, Румунія – мінус 4%; Мальта, Кіпр – мінус 3%; Швеція, Люксембург – мінус 2%; Португалія, Нідерланди, Латвія, Франція – мінус 1%.

Подібна до європейської була і динаміка тривалості перебування клієнтів в готелях та подібних закладах розміщення в Україні. В цілому динаміка тривалості перебування в країнах Європейського Союзу була позитивною. Протягом 2015-2019 років вона зросла з 2,88 днів до 2,9. У той же час Україна демонструвала показники – 2,13-2,71 днів. Варто відзначити інтенсивність зростання в Україні була вища за країни ЄС. Як видно з таблиці 2.6 в Україні середня тривалість перебування в готелях мала незначний спад 2016-2017 років, що потім змінюється швидким зростанням. Причина даного явища – проведення в Україні пісенного конкурсу «Євробачення-2017».

Повертаючись до аналізу тривалості перебування в готелях, по країнам ЄС, варто відзначити високі показники таких держав, як: Греція; Мальта; Португалія; Іспанія. При цьому лідери готельного ринку Європи – Франція, Італія, Німеччина, в свою чергу мали усереднені показники. Причина цього в географічній особливості розташування країн та їх туристичному профілю. Греція, Мальта, Португалія, Іспанія мають тупикове географічне розташування і не є транзитними хабами, як Німеччина, Франція, Італія. Країни першої групи спеціалізуються на рекреаційному туризмі, що в свою чергу вимагає значної кількості днів.

Отже порівняльний аналіз готельних ринків країн Європейського Союзу та України визначив багато спільних та відмінних тенденцій. Україна за загальними характеристиками не поступалася більшості країн Європи (кількість закладів, кількість ліжко-місць, тривалість перебування та ін.). Поряд з цим регіональні та цивілізаційні особливості розвитку Європи вносили свої корективи. Європейський ринок виявився більш еластичним та мінливим в залежності від вимог часу. Зміна місткості закладів, перехід від великих готелів до невеличких і навпаки відбувався на європейському ринку доволі швидко, протягом 5 років. Український ринок в свою чергу не міг швидко визначитися з стратегією розвитку через існування політичних, економічних криз та військового конфлікту на Сході країни. Специфікою готельного ринку країн ЄС було поширення сільського туризму, що в свою чергу призвів до появи значної кількості готелів в селах. За даними статистики близько половини усіх ліжко місць знаходилися в селах. Виключення становили лише топові країни ЄС, що активно розвивали бізнес та мали значні промислові потуги.

Таблиця 2.6 – Середня тривалість перебування в готелях та аналогічних засобах розміщення в країнах Європейського Союзу та України 2015-2019 роки

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Європейський Союз	2,88	2,84	2,77	2,76	2,88	2,90
Австрія	3,43	3,40	3,35	3,34	3,31	3,91
Бельгія						
Болгарія	3,40	3,50	3,52	3,47	3,33	2,97
Хорватія	3,58	3,59	3,49	3,39	3,27	3,64
Кіпр	5,78	5,62	5,70	5,40	5,42	3,37
Чехія	2,61	2,55	2,43	2,61	2,59	2,60
Данія						
Естонія	1,79	1,79	1,77	1,77	1,77	1,75
Фінляндія	1,74	1,73	1,74	1,74	1,74	1,81
Франція	1,78	1,76	1,76	1,77
Німеччина	2,10	2,10	2,10	2,10	2,10	2,30
Греція	4,39	4,40	4,37	4,26	4,20	4,77
Угорщина	2,39	2,39	2,41	2,37	2,34	2,43
Ірландія						
Італія	2,95	2,97	2,93	2,89	2,87	3,16
Латвія	1,81	1,92	1,80	1,77	1,80	1,80
Литва	1,84	1,84	1,90
Люксембург	1,85	1,91	1,88	1,90	1,84	1,69
Мальта	7,90	7,60	6,20	6,10	5,90	5,80
Нідерланди	1,72	1,73	1,71	1,74	1,78	1,78
Польща	1,93	1,96	1,95	1,97	2,00	2,00
Португалія	3,66	2,86	3,20	3,27	2,99	3,19
Румунія	2,12	2,30	2,20	2,20	2,20	2,30
Словакія	2,90	2,81	2,78	2,77	2,75	3,05
Словенія	2,53	2,50	2,44	2,65	2,53	3,00
Іспанія	3,31	3,32	3,28	3,23	3,15	2,67
Швеція	1,70	1,69	1,69	1,69	1,69	1,75
Україна	2,13	2,02	2,01	2,52	2,65	2,71

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Аналізований проміжок часу виявив і тенденцію до переміщення готелів на узбережжя. Протягом 2015-2019 років значна кількість закладів розміщення була збудована саме там. Проте дані інновації були типові і для України. Втрата контролю над Кримським півостровом активізувала цікавість інвесторів та відпочивальників до Одеси. Це сприяло її виходу на перші місця в державі за темпами розвитку готельного бізнесу. Торкаючись рівня заповнюваності та тривалості перебування – варто відзначити їх залежність від рівня розвитку туристичної галузі країни. Зважаючи на лідируючі позиції Європи в світовому туризмі – Україна мали активно розвивати цей напрямок та вирішувати ряд формальностей, пов'язаних з митницею, сервісом, інфраструктурою. Проголошення курсу на євроінтеграцію мало посприяти активізації туристичного потоку в Україну та зміні його негативної динаміки.

2.2 Перспективи розвитку ринку готельних послуг України та країн Європейського Союзу

Перспективи розвитку ринку готельних послуг країн Європейського Союзу та України доволі широкі. Однак, вектор їх розвитку різниться. Для України в першу чергу це спроба інтеграції до загальноєвропейського ринку у той час, як для ЄС це збереження лідируючих позицій в світі та покращення сервісного обслуговування. Поряд з цим незважаючи на певні відмінності, обидва ринки мають ряд питань, що потребують спільного вирішення. Їх розв'язання сприятиме посиленню конкурентних позицій готелів України та країн Європейського Союзу у світі.

Виходячи з цього основними перспективними напрямками співробітництва є:

- інтеграція транспортних коридорів та покращення їх інфраструктури;
- посилення співпраці в питаннях безпеки роботи готелів, особливо в умовах протидії пандемії COVID-19;
- збільшення кількості туристів;
- впровадження у роботу готелів сучасних інформаційних технологій;
- розвиток готельних мереж;
- посилення позицій готельної сфери, як важливої складової індустрії гостинності.

Базовим у переліку перспективних напрямків розвитку готельного ринку України та країн Європейського Союзу є інтеграція транспортних коридорів та покращення їх інфраструктури. Найкращим прикладом цієї співпраці є програми TACIS. Вона була спрямована на забезпечення потреб в готелях і ресторанах довкола основних транспортних коридорів, що проходили територією України і Європи. З 10 основних транспортних коридорів Європи, 4 припадали на територією України (МТК № 3. Маршрут: Берлін, Київ. МТК № 5. Маршрут: Венеція, – Ужгород, Львів, Київ – Плоце, Сараєво. МТК № 7. Маршрут: Німеччина – Україна – Румунія. МТК №9. Маршрут: Гельсінкі – Київ, Любашівка, Одеса – Димитровград, Ормен (Болгарія). Участь у даній програмі сприяла збільшенню кількості готелів та аналогічних закладів розміщення в Західній частині України, посиленню його туристичної привабливості. Поряд з цим проблемними лишалися питання тривалості проходження митного контролю, сервісної відповідності європейським стандартам, якість шляхів та транспортних засобів пересування. Уряд України активно намагався вирішити ці питання, проте в умовах загострення військово-політичного конфлікту на Сході України це було доволі складно. Обмеження транспортного потоку через Російську Федерацію перетворювало вигідні географічні позиції України на транспортний тупик. Це призводило до нерівномірного розвитку готельного ринку територією України – його активного росту на Заході та Півдні, й зменшення кількості готелів на Сході. В свою чергу вільне переміщення громадян ЄС в рамках Союзу сприяло активному зростанню внутрішнього туризму, автомобільних переміщень.

Вирішення проблем з якими зіткнулася Україна, сприяло б росту чисельності європейських туристів до України та ліквідації від'ємного сальдо туристичного потоку. Для Європи вирішення протиріччя України та Російської Федерації поновлювало б потік туристів зі Сходу більш коротшими та зручнішими маршрутами.

Торкаючись питання туристів варто зазначити, що вони є другим важливим напрямком розвитку ринку готельних послуг. При цьому як Європу так і в Україну в першу чергу цікавлять в'їзні туристи. Оскільки саме вони сприяють наповненню бюджету. Перспективами збільшення туристів може виступити створення спільних програм розвитку внутрішнього туризму в рамках ЄС-Україна. На сьогоднішній день, в силу ряду причин, Європа та Україна відзначають зменшення кількості в'їзних туристів. Це сталося багато в чому через поширення пандемії COVID-19 та збільшення нелегальної міграції через різноманітні військові конфлікти в світі. Розгортання спільної роботи з метою посилення нелегальної міграції може відбутися в форматі фінансової допомоги країн Європейського Союзу Україні, як першої лінії боротьби з нелегальною міграцією. Дана робота буде вигідною обом сторонам – Європейському Союзу дасть змогу сформувати багато ешелонну систему захисту від нелегалів, Україні – посилити контроль своїх кордонів та безпеки без надмірних навантажень на бюджет.

При цьому Україна має великі перспективи залучення значної кількості туристів з країн ЄС. Передумови для цього наступні:

- незначна відстань та можливість проїзду різними видами транспорту;
- більш низькі ціни на послуги;
- аналогічна система сервісу та асортименту;
- наявність значної кількості туристичних місць.

Проте реалізації даних напрямків матиме економічний ефект лише за умови припинення військових дій та налагодження ситуації. Європейський Союз в свою чергу отримує з України велику кількість туристів та робочої сили, що часто йде працювати в заклади індустрії гостинності. Українці віддають перевагу відпочинку за кордоном через вищу систему стандартів обслуговування.

Іншими напрямками збільшення туристичних потоків є проведення значних міжнародних заходів та посилення ділового співробітництва між країнами. Діловий туризм останнім часом набирає значних темпів розвитку. Європейські інвестори активно вивчають ринок України та вкладають у нього кошти. Виникають спільні компанії, відкриваються представництва європейських фірм, торгових марок. Це збільшує не лише кількість поїздок, але й завантаженість готелів обох країн.

Більшу ефективність продемонстрували міжнародні заходи. Так проведення в Україні футбольних змагань «Євро-2012» та пісенного конкурсу «Євробачення – 2017 » збільшили туристичний притік до України не лише в рік проведення заходу, але й два наступні роки. Зважаючи на це можемо вести мову про раціональність проведення міжнародних заходів в країні з

періодичністю раз на три роки. Вони даватимуть змогу іноземцям краще познайомитися з Україною та стати більш ефективною рекламою відносно її туристичного потенціалу.

Перспективним є й перейняття Україною досвіду таких країн як Іспанія, Італія, Франція у створення спеціальних рекламних туристичних міністерств, що працювали б над створенням іміджу України у світі та формували її позитивний образ.

Для того, що б дана робота мала ефект, варто поцікавитися про високі рейтинги безпеки. За даними міжнародного індексу миру рівень безпеки в Україні знижується. Якщо 2011 року вона перебувала на 69 місця то 2020 вже на 140. Ситуація в країнах Європейського Союзу значно ліпша. Перспективним для України може стати перейняття стандартів роботи та досвіду в організації безпеки в готелі. В свою чергу для країн ЄС співпраця з Україною матиме ефект посилення безпеки від нелегальних мігрантів та бандитизму.

«Сьогодні на готелі припадає і близько 15% числа витоків даних в результаті кіберзлочинних атак. Крадіжка персональних даних тягне за собою не лише репутаційні втрати, але й фінансові. Це стає причиною шахрайства з кредитними картками. За даними аналітичної компанії Forrester Research, приблизно у 85% випадків витік інформації відбувається через дії співробітників постраждалої організації (інсайдерів). Інсайдерський інцидент може бути результатом недбалості співробітника, його несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації, крадіжки ноутбука» [46]. Зважаючи на це розвиток кібербезпеки є одним з пріоритетних.

Тому не дивно, що сьогодні у світі активно розвиваються технології «орієнтовані на захист внутрішньої інформації, а саме захист хостінгу від DDoS, захист від SQL ін'єкцій у випадку коли базова інформація зберігається не на власних серверах, захист від примітивного паролю, захист від атак на брандмауери, захист XSS и CSRF на веб-сайтах чи кроссерверний захист, захист від кривих Jazz Script, хардвардний захист від прямого копіювання інформації з носія» [46]. «За дослідженнями Рібун М.В. третина українських компаній, у тому числі й готельні підприємства, за останній рік зафіксували зростання ризику кібератак. За даними Ради Європи, шахрайство з кредитними картками завдає збитків на суму 400 млн доларів США щорічно; віруси – на 12 млн дол., прибутки від незаконного використання патентів та торгових марок – 250 млн. дол. на рік, що становить 5% від обсягів світової торгівлі»[14, 46].

Зростання уваги до безпеки з боку готелів обумовлює появу і нових методів захисту. Популярності набувають єдині інтегровані системи. Вони мають ряд переваг: «поєднання управління усіма системами в єдиному центрі; пришвидшення обробки інформації та прийняття рішень, особливо в екстремальних умовах; підвищення рівня якості обслуговування та безпеки постояльців; захист майна закладу розміщення та гостей. Інтегровані інформаційні системи безпеки працюючи в режимі реального часу оперативно

повідомляють про несанкціоноване проникнення чи підвищення пожежної безпеки; вихід з ладу обладнання; температуру у працівника готелю чи клієнта, що в умовах COVID-19 підвищує епідеміологічну безпеку» [44]. «Конкурентоспроможність закладу розміщення при використанні даних систем полягає в збільшенні рівня комфорту при меншому залученні персоналу. Економія коштів, вищі стандарти обслуговування, безвідмовність роботи техніки, якісно виокремлює підприємство гостинності серед широкого загалу конкурентів, надаючи як економічні так і організаційні переваги: автоматичний допуск гостя до його номеру та його розрахунок по завершенню терміну перебування; статистичні підрахунки щодо діяльності готелю, його рентабельності та характеру доходів і витрат; автоматичне увімкнення сигналізації в номері після виходу з нього клієнта; контроль температурних та світових режимів в умовах присутності гостя чи його відсутності; контроль за збереженням речей гостя та ін.» [44].

Загалом перспективи інформаційних систем в роботі готелів безмежні. Сьогодні ми використовуємо їх повсякденно сприймаючи за норму. Більша кількість бронювань та оплата послуг відбуваються онлайн. Готелі активно впроваджують внутрішні системи онлайн обслуговування та навігатори по готелям. Розвиток даних напрямків та технологій став одним з критеріїв обрання закладу розміщення. Молоде покоління вже не сприймає готель, як просто засіб де можна переночувати, а як оазис цивілізації з набором конкретних послуг та можливостей. На думку ряду вчених комфортність готелю сьогодні визначається багато в чому саме його технологічним оснащенням.

При цьому активний розвиток інформаційних технологій ввів у повсякденність новий тип готелю, де обслуговування відбувається повністю роботами. Перший заклад такого типу працює в Японії. Подальша інформатизація нашого життя сприятиме лише збільшенню даних закладів по усьому світу. Це має ряд переваг пов'язаних з зниженням рівня конфліктності, підвищенням відчуття комфорту та гарантії якості. Розгортання даної мережі в Європі та Україні може відбутися лише у великих містах з високою часткою ділових туристів. Зважаючи на поширення в країнах Європейського Союзу «Зеленого туризму» відкриття таких закладів в селах не матиме успіху та призведе до тривалої окупності вкладень.

Перспективним є і розвиток готельних мереж. Даний напрямок активно розвивається з початку XXI ст. В Україні він також має успіх. Користь від розвитку готельних мереж прослідковується у впровадженні високих стандартів обслуговування та посилення конкурентних позицій закладу. Готельні мережі розвиваються здебільшого у містах та активно тіснять не мережеві готелі. Вони мають більшу фінансову підтримку, що дає їм змогу краще переживати кризові часи, а дотримання корпоративних правил та програм лояльності допомагає утримувати клієнтів.

«Європа має одні з найбільш розвинених готельних мереж світу, що посідають перші місця у рейтингах. «Найбільші готельні мережі представлені

у Франції – 3 819 готелів (21 % від усіх готелів), Великобританії – 3 538 (8,5 %), Німеччині – 1 944 (9,7 %), Італії – 1 491 (4,2 %). Суттєві диспропорції у вказаних країнах спостерігаються і за домінуючими готельними мережами. У Франції лідерами за кількістю готелів є національні оператори Accor Hotels (1603) та Louvre Hotels Group (820). У Німеччині лідируючі позиції за міжнародними ланцюгами Accor Hotels (357 готелів), Best Western (183), Wyndham Hotel Group (96), а національний ланцюг Deutsche Hospitality (74) лише на четвертій позиції. В Італії основними представниками готельних ланцюгів є міжнародні корпорації Best Western (164), Accor Hotels (77), NH Hotel Group (52) та Marriot International (46)» [9].

«Деякі інші тенденції простежуються у готельному господарстві України. Сьогодні, частка готельних ланцюгів у готельному ринку країни становить близько 2 %, що є дуже низьким показником. Аналіз готельних мереж, вказує на суттєве переважаючі національних, що пояснюється низкою факторів, серед яких: економічна відсталість країни; низька платоспроможність потенційних клієнтів; недосконалість нормативно-правової та фіскальної системи країни; нестабільність суспільно-військової ситуації тощо. Серед міжнародних готельних мереж найбільш представленими в Україні є Rezidor Hotel Group та Accor. Світові мережі входять на український готельний ринок з обережністю, тому, в основному, вони представлені одним – двома готелями» [9].

З урахування попиту на готелі класу 2-3 зірки можна вважати перспективним відкриття в Україні світових та національних брендів економ класу (2–3 зірки).

Отже, перспективи розвитку ринку готельних послуг країн ЄС та України доволі значні. У більшості випадків вони зводяться до необхідності єднання для посилення позицій на світових ринках. Значних темпів набуло і поширення інформаційних технологій в діяльності готелів. При цьому виклики сучасності багато в чому і визначали напрямки розвитку галузі. Посилення терористичних атак, пандемія COVID-19 потребували єднання в виробленні механізмів протидії, а криза туризму призводила до зростання популярності нових видів туристичних напрямків, що автоматично пробуджували процеси з розвитку готельної інфраструктури.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Ринок готельних послуг один з найбільш динамічних секторів сучасної економіки. Тенденції його розвитку у ХХІ століття поставили готельну галузь на один рівень з такими традиційними напрямками економіки, як металургія чи машинобудування. Зважаючи на дану специфіку варто відзначити, що вивченню цього питання у наці приділялась значна увага. Дослідниками ретельно вивчено особливості розвитку, як світового так і національних ринків готельного бізнесу. Звернено увагу на його особливості, тенденції розвитку. Проте, порівняльні аналізи регіональних кластерів, на прикладі країн Європейського Союзу представлені у наукових роботах слабо. Переважна більшість наукових розробок даного напрямку торкалася компаративного аналізу країн. При цьому зіставлення на рівні групи країн Європейського Союзу та України були притаманні у більшій мірі українським дослідникам. Більшість досліджень торкалася лише окремих аспектів: інтеграції українського готельного ринку до європейського; уніфікація законодавчої бази в готельного секторі; поширення діяльності європейських готельних мереж на територію України, порівнянь готельних ринків окремих країн на приклад Іспанія-Україна, Німеччина-Україна тощо. Зважаючи на вище згадане рівень вивченості питання можна оцінити як недостатньо повний та такий, що потребує подальших досліджень.

Вибір методологічних підходи базувався на поєднанні загальнонаукових та спеціально наукових методів дослідження. Основними методами, що використовувалися при аналізі готельного ринку розвитку країн ЄС та України був компаративний та статистичний методи. Одночасно з цим, при обробці теоретичного матеріалу корисним було використання методів групувань, узагальнюючих показників якісного аналізу. Метод групувань допоміг провести аналіз вихідних факторів. Згідно нього статистичні показники групувалися з метою визначення спільних та відмінних рис розвитку готельного ринку Європи та України. Метод узагальнюючих показників використовувався для обробки абсолютних величин в узагальнюючі показники. Їх отримання дало змогу виокремити одним числом найтипівіші явищ, які вивчалися. Вони відображали сукупність явищ у цілому. Метод якісного аналізу давав змогу визначити суть, якість і закон розвитку масових явищ готельного ринку. Більш повно розкритися статистичному та компаративному методам допоміг метод часових зрізів.

Зазначені методи дозволили проаналізувати сутність готельно-ресторанних послуг та підходів до їх розуміння. В результаті дослідження було констатовано, що готельна послуга розуміється в науці у декількох категоріях: як економічна категорія; цивільно-правова категорія. Подібна ситуація прослідковується і у відношенні поняття – ринок. Усі трактування умовно можна згрупувати у наступні категорії: «а) обіг, організований за законами товарного виробництва та обігу, сукупність відносин товарного і

грошового обігу; б) сукупність умов, що забезпечують реалізацію валового національного продукту; в) сфера товарного обігу, сукупність актів купівлі та продажу, де взаємодіють пропозиція товарів, платоспроможний попит, де формуються ціни на товари (послуги) та багато іншого; г) система товарно-грошових відносин з механізмом вільного ціноутворення, з вільним підприємництвом на основі економічної самостійності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання у боротьбі за споживача» [25]

Враховуючи суть визначень: розвиток; аналіз: компаративний метод було визначено, що під компаративним аналізом розвитку ринку готельних послуг країн європейського Союзу та України буде розумітися – порівняльний аналіз складових елементів динамічної економічної системи й способів взаємодії виробників і споживачів готельних послуг, заснованих на децентралізованому, безособовому механізмі цінових сигналів з метою задоволення вимог споживача, під час розміщення й тимчасового проживання.

Керуючись отриманими визначеннями та обраними методами дослідження було виявлено наступні особливості розвитку ринку готельних послуг країн Європейського Союзу та України.

Каталізатором розвитку готельного ринку виступав туризм, як в Європі так і Україні. Рівень розвитку готельного господарства був вищим у тих країнах де була більша кількість туристів. Основні причини такого розподілу відвідувачів є рекреаційний, промисловий, діловий потенціал країн Європи, особливості географічного розташування, кількості населення та розмірів країн. Німеччина, Франція та Іспанія стали локомотивами промислового розвитку ЄС, мали значні розміри та велику кількість туристичних принад. Це сприяло активному відвідуванню їх, та розвитку інфраструктури гостинності в цілому. Виступаючи центрами, вони формували довкола себе зони активності, цікавість до яких туристів була прямо пропорційна віддаленості від центру. То б то, чим далі країна знаходилася від осі Берлін-Париж-Мадрид, тим менша кількість відвідувань реєструвалась там. Україна у даному плані мала віддалене розташування та перебувала під силою тяжіння двох центрів Західного (Берлін-Париж-Мадрид) та Східного (Москва). Проголошення курсу на євроінтеграцію мало успіхи у переорієнтації туристичних потоків на Захід, проте історичні передумови продовжували зберігати і значний потік міграцій в Східному напрямку. Для України це мало наслідки зменшення кількості готелів в Східних регіонах та одночасне збільшення в Західних.

Стосовно характеру туристичних потоків то варто відзначити домінування в Україні виїзного туризму, в той час, як у країнах Європейського Союзу переважав в'їзний туризм. Цьому сприяв не лише вищий сервіс, ринкова цінова політика та природне бажання побачити щось нове, але й краще розвинута транспортна інфраструктура. Відсутність внутрішніх кордонів між країнами-членами Європейського Союзу апріорі вже мала переваги. Заїхавши до Союзу турист міг відвідати декілька країн за один раз. Транзитні можливості України протягом 2015-2019 років обмежувались через внутрішньополітичну ситуацію, пов'язану з активізацією бойових дій на Сході

України. Охолодження міждержавних відносин України та Російської Федерації багато в чому блокували транзитні можливості України, перетворюючи її на тупий міжнародних транспортних коридорів. Отже, більша кількість в'їзних туристів, добре розвинута транспортна інфраструктура давали країнам ЄС високі показники розвитку готельної сфери. У той час, як Україна мала пережити складні часи зовнішньополітичної переорієнтації, що супроводжувалась втратою старих зав'язків та туристів та неостаточним налагодженням нових міждержавних відносин та долучення до їх ринків.

Сам ринок послуг розміщення, як в країнах Європейського Союзу так і Україні розвивався протягом досліджуваного періоду доволі динамічно та мав однаковий показник приросту. При цьому, ринок готельних послуг Європи у той же час показав скорочення кількості закладів. Готельний ринок України ж мав приріс у 23%. Специфіка ринку розміщення країн ЄС полягала у домінування інших закладів розміщення ніж готелі, в Україні навпаки. Частка готелів в Європі протягом 2015-2019 років скоротилася з 33 до 26%. Згрупувавши країни по регіонам можемо констатувати відмінності розвитку регіонів Європи. Західна Європа в особі; Іспанії, Франції, Італії, Німеччині тримаючи високу частку готелів почали перехід до розвитку інших засобів розміщення. В той же час Центрально-Східна Європа, що значно поступалася Західній за кількістю готелів активно розвивала саме готелі. Протягом 2015-2019 років частка готелів України в загальному сегменті ринку зросла з 50% до 62%. Найбільш активно готелі розвивалися у великих містах, що ставали центрами готельного бізнесу та новаторами розвитку. Високі темпи демонстрували міста Одеса, Київ, Запоріжжя, Дніпро, області Західної України.

Обидва об'єкти аналізу робили ставку на розвиток готелів невеликої місткості. В країнах ЄС готелі кількістю 25 номерів становили 60% ринку. Заклади з кількістю номерів 26-99 – 33% ринку. Готелі місткістю 99-100 номері отримали 5% ринку, а 250 та більше – 2%. В Україні дані показники дорівнювали 25 номерів та менше – 65%. Частка середніх готелів 25-99 номерів становила 34%. Великі готелі, що мали кількість номерів 250 та більше в Україні у сумі не перевищували 1%. Як видно, Україна більшою мірою була представлена невеликими готелями, в той час, як Європа порівняно з Україною мала більшу кількість великих готелів.

При цьому незважаючи на те, що готелі в Європі у середньому займали 30% ринку їм належало 43% ліжко-місць. Протягом досліджуваного періоду тенденцією розвитку ліжко-місць стало їх збільшення на узбережжі. Німеччина, Іспанія, Франція, Румунія, Болгарія, країни Прибалтики активно збільшували кількість ліжко-місць саме в прибережних регіонах 2019 року. Новими центрами активності став Північний захід Середземного моря в районі узбережжя Іспанії, Франції, Італії, територія Альп, Західне узбережжя Чорного моря, Південь Балтійського моря в районі узбережжя Нідерландів, Німеччини, Польщі. Тенденції розподілу ліжко місць в Україні були аналогічними

Європейським. Період 2015-2019 років продемонстрував зростання кількості ліжко-місць в рекреаційних місцях України, особливо активно на морському узбережжі. Так Одеська область збільшила свою частку за кількістю місць розміщення в межах України з 9% до 14%. Дані показники зростання були найвищими в країні.

При цьому загальна динаміка збільшення кількості ліжко місць протягом 2015-2019 років була в двічі вищою саме в готелях, що знаходилися на узбережжі. Якщо протягом 2015-2019 років кількість місць в готелях на материковій частині зросла на 4% то на узбережжі на 8%.

Кардинально відмінними були показники України та країн Європейського Союзу в співвідношенні за кількістю між містом та селом. Як не дивно, проте більшість ліжко-місць в країнах Європейського Союзу знаходилося в сільській місцевості. 2015 року 72% ліжко-місць перебували саме там. Виключення склали лише Мальта, Португалія і Румунія де більше половині усіх ліжко-місць знаходилися в містах. 2019 року до згаданого переліку додалася ще Іспанія. Проте порівняння темпів приросту протягом 2015-2019 років засвідчило тенденцію до скорочення темпів зростання ліжко-міст у селах та збільшення їх приросту у містах. Єдиними державами, де зберіглася позитивна динаміка зростання кількості ліжко-місць у селах лишилися Болгарія та Румунія. В Україні більшість ліжко-місць все ж таки було у містах. Популярність в Європі так званого «Зеленого туризму» активно сприяло зростанню ліжко-місць в сільській місцевості. В Україні даний напрямок лише набрав розвитку та був швидше, як новий продукт ніж норма відпочинку.

Кількості ночівель в готелях в країнах Європейського Союзу трималася на рівні 65%. Це високі показники, що свідчать про популярність даного сегменту ринку розміщення. Протягом 2015-2019 років загальний приріст кількості ночівель в готелях та аналогічних закладах розміщення склав 14%. Україна в даному контексті демонструє активні трансформації роботи галузі та посилення уваги відвідувачів саме до готелів та аналогічних закладів розміщення. Протягом 2015-2019 років частка ночівель в закладах розміщення у цілому по країні скоротилася на 19% з 22 млн ночівель до 18 млн ночівель. Одночасно з цим частка ночівель в готелях та аналогічних закладах розміщення зросла – 7 млн. до 10 млн. та склала на 2019 рік 56% з загалу усіх ночівель в закладах розміщення в Україні, проти 31% у 2015 році. Загальний приріст протягом 2015-2019 років кількості ночівель в готелях та аналогічних закладах розміщення склав 50%. Розподіл кількості ночівель між місто та селом напряму залежав від рівня урбанізації країни та її економічного розвитку. Невеличкі країни з аграрним ухилом економіки мали більшість ночівель в сільських готелях. У той же час урбанізовані держави з розвинутою промисловістю мали вищі показники кількості ночівель у міських готелях. Динаміка зростання кількості ночівель в сільських готелях України була високою, проте не значною. Згідно статистичних даних кількість ночівель в селі 2015 року в Україні склала 106 тисяч, що становило 0,47% від загальної

кількості ночівель в Україні. 2019 року ситуація покращилася, кількість ночівель в селі досягла позначки 213 тис., а загальна частка досягла 1%.

Торкаючись рівня заповнюваності ліжко-місць то слід відзначити її позитивний характер протягом 2015-2019 років. Готелі та аналогічні засоби розміщення збільшували відсоток заповнюваності ліжко-місць з 45% до 50%. Тенденції розвитку ринку даного сегменту на території України мали менш позитивні оцінки. Заповнюваність ліжко-місць в цілому коливалося на рівні 35%, збільшивши свою частку 2016-2017 років до 38%, а потім зменшивши 2018 до 33%. 2019 рік показав рівень 35%. Тенденції рівня заповнюваності в Україні засвідчили гальмування порівняно з іншими сусідніми країнами, членами Європейського Союзу. Якщо Польща, Латвія, Литва, Естонія, Румунія на 2015 рік мали приблизно однакові показники заповнюваності з Україною то на 2019 рік вони вирвалися уперед в середньому на 5-6%. Економічні негаразди, військовий конфлікт на сході України несприятливо позначалися на загальній динаміці розвитку та призводили до зменшення потоку відвідувачів в Україну. До того ж зменшення міграційних потоків через Україну з Російської Федерації до Європи мало не менш негативні наслідки. Одночасно з цим однакові темпи зростання показувала і тривалість перебування в готелях.

Приймаючи до уваги викладений матеріал можемо вести мову про поступову інтеграції українського готельного ринку до Європейського. За кількісними показниками Україна та країни Європейського Союзу знаходяться майже на однаковому рівні. Виключення становлять країни Західної Європи: Німеччина; Франція; Іспанія; Італія. Вони мають однакові тенденції розвитку, проте особливістю є популярність в Європі сільського туризму та існування відповідно значної кількості сільських готелів.

Загалом динаміка розвитку готельного ринку Європи прямо пропорційна віддаленості країн від осі Мадрид-Париж-Берлін. Будучи економічними, політичними, культурними лідерами Європейського Союзу вони задають тон та визначають напрямки розвитку усіх сфер діяльності, у тому числі і готельного ринку. Більшість міжнародних готельних мереж відносяться до цих країн, вони мають найбільшу кількість туристів та фінансові можливості до експериментів. Зважаючи на це інтеграція готельного ринку України до Європи сприятиме позитивному його зростанню, підвищенню сервісу та стандартів обслуговування. Проте, віддаленість від основних туристичних центрів автоматично залишатиме Україні другорядну роль об'єкту. Перетворитися на суб'єкт впливу готельного ринку, найближчим часом, через економічну кризу, збройний конфлікт на Сході, Україні не вдасться.

Проте це не лишає її перспектив розвитку, що полягають у: інтеграція транспортних коридорів та покращення їх інфраструктури; посилення співпраці в питаннях безпеки роботи готелів, особливо в умовах протидії пандемії COVID-19; збільшення кількості туристів; впровадження у роботу готелів сучасних інформаційних технологій; розвиток готельних мереж;

посилення позицій готельної сфери, як важливої складової індустрії гостинності. Дані напрямки є пріоритетними для обох учасників готельного ринку, інноваційними й важливими з боку посилення конкурентоспроможності готелів на світовому ринку готельних послуг.

Зважаючи на вище сказане вважаємо за потрібне впровадження наступних заходів (Додаток Е):

Розробка та впровадження стратегії розвитку готельного господарства України та країн ЄС.

Зважаючи на подібність основних критеріїв порівняння готельних ринків України та країн Європейського Союзу варто розробити дорожню карту їх подальшої інтеграції. Даний документ має сприяти впровадженню на території України новітніх стандартів обслуговування та технологій. Одночасно з цим це полегшить входження на ринок України європейських готельних мереж та дасть змогу національним українським мережам проникнути на Європейський ринок. Прикладом успішної реалізації подібних заходів може слугувати програма TASIC, що сприяла розвитку готельної інфраструктури вздовж основних європейських транспортних коридорів, що проходили територією України.

Збільшення туристичного потоку.

Зростання кількості туристів є пріоритетним напрямком кожної країни. Зважаючи на скрутне становище України, через військовий конфлікт з Російською Федерацією та втратою своїх транзитних можливостей вихід на ринки Європи та залучення туристів з Заходу є перспективним. З цією метою слід запровадити спрощений режим перетину кордону, бонусні програми для закордонних туристів, безкоштовні додаткові сервіси. Оскільки цікавість у туристів викликають туристичні об'єкти, слід відновлювати їх та покращувати туристичну інфраструктуру в цілому. Враховуючи цікавість європейців до зеленого туризму – даний напрямок має стати пріоритетним. Карпати, Полісся, Наддніпрянська Україна можуть дати унікальний туристичний продукт, що буде позитивно сприйнятий іноземними туристами. Паралельно цьому Україні варто переймати європейський досвід щодо розвитку внутрішнього туризму.

Трансформація транспортної інфраструктури.

Реалізація перших двох заходів не можлива без капітальної трансформації транспортної інфраструктури: приведення доріг до ладу згідно європейських стандартів; покращення рухомого складу залізничного транспорту; модернізація аеропортів та морських вокзалів. Перспективним є запровадження прямих рейсів між європейськими та українськими містами. Перехід на сучасні більш швидкі засоби переміщення. Значна втрата часу в дорозі є основною причиною відмови від подорожі європейців до України та навпаки. Оновлення потребує і інформаційний супровід. На даний час актуальна інформація присутня в інтернеті лише відносно переміщення між містами, розклад рух транспорту в пригороді часто складно знайти. Це сприятиме збільшенню туристичного потоку як в Україні так і Європі.

Впровадження у роботу готельних закладів інформаційних технологій.

Інформаційні технології відіграють важливе місце в розвитку готельного ринку, оскільки є основою його функціонування. Сьогодні багато мандрівників віддають перевагу технологіям перед людьми. Згідно з дослідженням компанії Gartner, 2020 року 85% взаємодій зі споживачами обходилося без участі людини. Перспективним у даному контексті є розвиток готельних додатків з бронювання та перебування в готелі, розробка інтегрованих систем контролю готелю, що поєднуюватимуть напрямки безпеки, контролю якості, контролю роботи персоналу, обробки даних, обслуговування клієнтів, тощо. Впровадження технічних інновацій зменшить не лише витрати на персонал, але й посилить безпеку готелю, його конкурентність. Дані системи допоможуть зекономити кошти і на комунальних послугах, оскільки автоматично регулюватимуть температуру приміщень, освітлення, витрати води.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dallago B. Comparative Economic Systems and the New Comparative Economics. *The European Journal of Comparative Economics*. 2004. Vol. 1. № 1. P. 59-86
2. David P. Clio and the Economics of QWERTY. *American Economic Review*. 1985. Vol. 75. № 2. P. 54-82.
3. Djankov S. The New Comparative. *Journal of Comparative Economics*. 2003. Vol. 31. №4. P. 595-619
4. Gregory P., Stuart R. Comparing Economic Systems in the twenty-first century. Boston: Houghton Mifflin, 2005. 558 p.
5. Rosser J. B., Rosser M. V. Comparative economics in a transforming world economy. Cambridge, MIT Press, 2003. 656 p.
6. Rosser J. B., Rosser M. V. A Critique of the New Comparative Economics. *Review of Austrian Economics*. Vol. 21. № 1. P. 81-97
7. SWOT-аналіз. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/SWOT-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7> (дата звернення: 10.10.2022)
8. Аналіз. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7> (дата звернення: 11.11.2022)
9. Безручко Л.С., Жук Ю.І. Сучасний стан та перспективи розвитку готельних мереж у світі та Україні. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/9390> (дата звернення: 11.10.2022)
10. Берецак В. Огляд ринку готелів: що відбувається з готелями в Україні URL: <https://thepage.ua/ua/exclusive/oglyad-rinku-goteliv-sho-vidbuvayetsya-z-gotelyami-v-ukrayini> (дата звернення: 20.10.2022)
11. Берецак В. Як COVID-19 змінить готельний бізнес в Україні. URL: <https://thepage.ua/ua/exclusive/sho-stanetsya-z-gotelyami-cherez-koronavirus> (дата звернення: 20.10.2022);
12. Гергуль А.І. Нові явища у готельному бізнесі світу кінця ХХ ст. та їх вплив на готельне господарство Європи. *Туристично-краєзнавчі дослідження*. К.: 1999. Випуск 2. 655 с.
13. Гончаренко Я.Є., Шикіна О.В. Тенденції розвитку готельної індустрії Італії. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7215/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%96%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D1%97%20%D0%86%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%97.pdf> (дата звернення: 17.11.2022)

14. Гордієнко Т.В. Використання інформаційних систем в готельному господарстві Харківського регіону. Менеджмент міського та регіонального розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 28-29 березня. Х.: ХНАМГ, 2013. С. 189-190
15. Гражевська Н. І. Компаративний підхід до аналізу глобальної конкурентоспроможності національних економік. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. № 1(28). С. 15–24
16. Гриценко А. А., Корнівська В. О. Компаративний аналіз складових економічного простору Європейського Союзу, Росії та України в контексті інтеграційних процесів. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2012. № 1 (5), Том 1. С. 50-59
17. Давидова О. А. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного господарства України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 2, Т. 2. С. 257-260
18. Давидова О. Ю. Інноваційне управління розвитком підприємств готельно-ресторанного господарства: методологія, теорія і практика: монографія. Харків: Вид-во Іванченка І.С., 2018. 448с.
19. Довгаль Д.В., Данько Н.І. Розвиток готельно-ресторанного та санаторно-курортного комплексу як складова інтенсифікації економіки України. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2013. № 1042. С. 115-118.
20. Економічний розвиток. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/51-e/715-ekonomichnij-rozvitok.html> (дата звернення: 19.10.2022)
21. Економічний розвиток. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=18796 (дата звернення: 08.11.2022)
22. Завідна Л. Д. Готельний бізнес: стратегії розвитку: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 600 с.
23. Закон України «Про туризм» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 25.10.2022)
24. Індустрія гостинності в Україні: стан і тенденції розвитку : монографія / колектив авторів ; за заг. ред. проф. В. М. Зайцевої ; Запорізький національний технічний університет. Запоріжжя : Просвіта, 2017. 240 с.
25. Кириленко В.В. Економіка. Тернопіль: Економічна думка, 2002. 193с.
26. Коваленко Н.О. Інноваційні напрямки розвитку індустрії гостинності в Україні. *Європейські перспективи*. 2015. № 7. С. 174-179.
27. Коцан Н. Досвід організації готельного бізнесу в Німеччині. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. РОЗДІЛ III. Рекреаційна географія та географія туризму. 3 (376). 2018. С. 82-87
28. Коцан Н.Н., Мазурець Р.Р., Хоружина О.О. Роль туризму в розвитку готельного господарства України в контексті інтеграції в

європейську економіку. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2009. С.378-382.

29. Кульчицький Я. Трактуння економічних систем у контексті сучасного постіндустріального дискурсу. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2009. Вип. 41. С. 41-47

30. Кучерява Г., Поліщук Т. Індустрія гостинності Франції у контексті сучасних особливостей розвитку світового туризму. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socesonge/article/view/16988> (дата звернення: 19.10.2022)

31. Максимович, М. Ю. Ринок готельно-ресторанних послуг України і перспективи його розвитку в умовах глобалізації : дипломна робота : 242 «Туризм»; керівник роботи А. В. Роговий ; НУ "Чернігівська політехніка", кафедра туризму. Чернігів, 2021. 85 с.

32. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. К.: Знання, 2008. 661 с.

33. Матвієнко Н. М., Матвієнко В. М., Околович І. І.

Конкурентоспроможність Хорватії на світовому ринку туристичних послуг: досвід для України. URL: http://maptimes.inf.ua/CH_17/Ch17_Article9_Croatia-competitiveness-on-the-global-tourism-market.html (дата звернення: 19.10.2022)

34. Муха Р. А. Дослідження стану готельно-ресторанної індустрії України та вплив пандемії covid-19 на неї. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9075> (дата звернення: 19.10.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.7.90

35. Негода Г.А. Аналіз зарубіжного досвіду розвитку підприємств готельного господарства. *Економічний часопис XXI*. 9-10.2012. С. 64-66

36. Нуреев Р. М. Старая и новая экономическая компаративистика. Предмет и метод компаративистики. *Terra Economicus*. 2010. Т. 8. № 3. С. 143-154

37. Особливості розвитку ринку туристичних послуг України під впливом COVID-19 та карантинних обмежень: монографія [Електронний ресурс] / Г.О. Горіна, С.Р. Бабушко, Л.В. Безкоровайна, Г.А. Богатирьова та ін.; наук. ред. Г.О. Горіна. Кривий Ріг : Вид. Р.А. Козлов, 2021. 134 с.

38. Офіційний сайт Держжавної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.10.2022)

39. Петрищенко Н.А., Ажаман І.А., Серьогіна Н.В. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу та туризму в Україні. *Приазовський економічний вісник*. Вип 6 (11). 2018. С. 259-264

40. Пилипенко Г.М., Прушківська Е.В. Компаративний аналіз розвитку зеленого туризму в Україні та світі. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2016/3/EV20163_145-153.pdf (дата звернення: 25.10.2022)

41. Поченчук Г. М. Економічна компаративістка: інституціональні аспекти. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 18-22

42. Розвиток індустрії гостинності: сучасний погляд / під ред. Н.В. Лохман. Кременчук: NovaBook, ПП Щербатих, 2021. 170 с.
43. Романуха О.М. Ринок готельно-ресторанних послуг України в умовах глобалізації. Дипломна робота магістра ГРС. Кривий Ріг. 2021. С. 62
44. Романуха О.М., А.В. Слащека, Ю.О. Халілова-Чуваєва Інтеграції готельно-ресторанної галузі України до європейського простору. *Вісник хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. №1. С. 127-131.
45. Романуха О.М., Ніколайчук О.А., Приймак Н.С., Горіна Г.О., Халілова-Чуваєва Ю.О. Організація безпеки діяльності готелю, як фактор підвищення його конкурентоспроможності. *Торгівля і ринок України*. 2021. № 2(50). С. 84-92
46. Романуха О.М., Халілова-Чуваєва Ю.А., Хаврова К.С., Коваленко О.С. Динаміка розвитку індустрії гостинності в Україні на прикладі готельно-ресторанної галузі. *Економіка та держава*. 2021. №2. С 42-46
47. Сайт eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/> (дата звернення: 20.10.2022)
48. Семченко Н., Басюк Д. Інфраструктура готельного господарства Італії. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/18655/1/328.pdf> (дата звернення: 17.10.2022)
49. Скобелева Г.С., Єлісеєнко О.В. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного господарства України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 4 (32). 2015. С. 45-48
50. Сливенко В.А. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток туристичного ринку країн Балтії. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Менеджмент інновацій»*. 2014. Вип.3. С.93-99.
51. Сучасні тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу: міжнародний та національний досвід : колективна монографія / за заг. ред. А. Ю. Парфіненка. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 412 с.
52. Тютченко С.М. Методи багатомірної статистики в психології. Конспект лекцій. Дніпровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро. 2019 44 с.
53. Устінський А.В. Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання готельних послуг URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/29/1/dis_Ustinskiy.pdf (дата звернення: 25.10.2022)
54. Шаповалова О.М., Казьякова С.С. Аналіз інноваційної діяльності у сфері послуг на прикладі готельного господарства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 17. С. 70-74.
55. Шикіна О.В. Динаміка розвитку міжнародної готельної індустрії на прикладі готельних мереж. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/199587093.pdf> (дата звернення: 17.10.2022)

56. Щевчук Ю.А. Сучасний стан та перспективи розвитку готельного бізнесу України: чинники та проблеми. *Проблеми розвитку економіки. Вісник КНУТД. Серія; Економічні науки.* № 1 (143), 2020. С.41-51

57. Щетинина К. И. Тенденции развития европейского рынка гостиничных услуг : дис. ... канд. экон. наук / К. И. Щетинина. М., 2016. 192 с

ДОДАТКИ

Додаток А. Динаміка туристичного потоку України та країн Європейського Союзу

Країна	2015			2016					2017					2018					2019				
	Всього	Вийшло	Внутрішні туристи	Всього	Вийшло	У % до поперед.	Внутрішні туристи	У % до поперед.	Всього	Вийшло	У % до поперед. року	Внутрішні туристи	У % до поперед.	Всього	Вийшло	У % до попереднього року	Внутрішні туристи	У % до попереднього року	Всього	Вийшло	У % до попереднього року	Внутрішні туристи	У % до попереднього року
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Європейський Союз - 27 країн (до 2020)	1012940 986	243 342 231	769 598 755	1 047 534 893	256 270 370	5	791 264 523	3	1 096 506 418	283 537 629	11	812 968 789	3	1 131 569 125	309 489 659	9	822 079 466	1	1 138 856 770	311 436 542	1	827 420 228	0,6
Європейський союз - 28 країн (2013-2020)	1 168 189 564	294 254 265	873 935 299	1 207 958 654	308 879 547	5	899 079 107	3	1 261 990 571	337 806 306	9	924 184 265	3	1 303 771 028	356 587 717	6	947 183 311	2	1 312 167 705	358 830 876	1	953 336 829	0,6
Європейський союз - 27 країн (2007-2013)	1 161 572 386	291 676 676	869 895 710	1 203 417 386	307 264 688	5	896 152 698	3	1 257 090 794	335 882 949	9	921 207 845	3	1 298 462 479	354 420 385	6	944 042 094	2	1 306 047 678	356 437 656	1	949 610 022	0,6
Бельгія	13 958 001	10 711 046	3 246 955	16 032 559	13 102 132	22	2 930 427	-10	15 202 217	12 140 619	-7	3 061 598	4	16 892 699	13 098 410	8	3 794 289	24	18 307 724	14 191 324	8	4 116 400	8,5
Болгарія	3 070 561	531 182	2 539 379	3 588 993	600 214	13	2 988 779	18	5 463 567	758 740	26	4 704 827	57	5 090 305	940 329	24	4 149 976	-12	4 944 599	1 128 917	20	3 815 682	-8,1
Чехія	29 819 355	5 855 610	23 963 745	33 066 304	6 026 617	3	27 039 687	13	35 814 637	6 775 157	12	29 039 480	7	34 569 154	7 390 006	9	27 179 148	-6	34 823 693	7 346 477	-1	27 477 216	1,1
Данія	33 290 262	8 919 631	24 370 631	29 776 251	8 033 413	-10	21 742 838	-11	26 516 067	7 630 465	-5	18 885 602	-13	18 875 071	6 952 921	-9	11 922 150	-37	29 735 376	10 803 454	55	18 931 922	58,8
Німеччина	247 875 946	83 737 354	164 138 592	255 648 078	90 965 601	9	164 682 477	0	243 577 109	92 402 056	2	151 175 053	-8	267 879 111	108 541 530	17	159 337 581	5	260 517 886	99 532 966	-8	160 984 920	1,0
Естонія	3 954 312	1 249 933	2 704 379	4 592 858	1 339 274	7	3 253 584	20	4 556 155	1 279 444	-4	3 276 711	1	6 467 527	2 068 465	62	4 399 062	34	5 187 815	1 701 519	-18	3 486 296	-20,7
Ірландія	12 883 167	5 962 501	6 920 666	13 720 500	6 465 858	8	7 254 642	5	14 556 381	6 981 235	8	7 575 146	4	15 940 804	7 343 516	5	8 597 288	13	17 127 660	8 008 736	9	9 118 924	6,1
Греція	5 814 973	703 885	5 111 088	5 558 572	685 775	-3	4 872 797	-5	6 209 876	717 643	5	5 492 233	13	6 565 145	874 327	22	5 690 818	4	6 173 045	992 928	14	5 180 117	-9,0

Продовження Додатку А

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Іспанія	136 411 159	12 488 197	123 922 962	145 473 304	13 272 399	6	132 200 905	7	152 707 811	14 351 000	8	138 356 811	5	155 290 174	16 352 217	14	138 937 957	0	154 316 607	17 125 599	5	137 191 008	-1,3
Франція	199 156 667	23 790 486	175 366 181	196 010 426	23 537 122	-1	172 473 304	-2	220 774 809	28 410 849	21	192 363 960	12	220 229 912	29 659 180	4	190 570 732	-1	216 568 152	29 626 325	0	186 941 827	-1,9
Хорватія	6 617 178	2 577 589	4 039 589	4 541 268	1 614 859	-37	2 926 409	-28	4 899 777	1 923 357	19	2 976 420	2	5 255 123	2 057 870	7	3 197 253	7	5 963 205	2 254 930	10	3 708 275	16,0
Італія	50 768 931	10 092 585	40 676 346	57 585 572	10 448 557	4	47 137 015	16	56 421 187	11 374 814	9	45 046 373	-4	68 186 236	14 336 155	26	53 850 081	20	62 326 465	14 743 936	3	47 582 529	-11,6
Кіпр	2 411 952	1 108 898	1 303 054	2 635 139	1 260 505	14	1 374 634	5	2 798 836	1 405 804	12	1 393 032	1	3 001 176	1 434 756	2	1 566 420	12	3 201 450	1 564 822	9	1 636 628	4,5
Латвія	4 213 946	1 241 742	2 972 204	4 319 804	1 249 531	1	3 070 273	3	4 207 776	1 265 421	1	2 942 355	-4	3 952 069	1 368 432	8	2 583 637	-12	3 980 727	1 479 803	8	2 500 924	-3,2
Люксембург	1 726 573	1 701 667	24 906	1 607 405	1 588 159	-7	19 246	-23	2 425 474	2 355 477	48	69 997	264	2 554 914	2 509 460	7	45 454	-35	2 583 418	2 547 946	2	35 472	-22,0
Угорщина	18 080 243	5 453 200	12 627 043	18 099 392	6 099 956	12	11 999 436	-5	18 607 991	6 491 791	6	12 116 200	1	19 229 742	7 315 001	13	11 914 741	-2	19 802 290	7 818 471	7	11 983 819	0,6
Мальта	599 802	396 218	203 584	699 076	388 781	-2	310 295	52	807 065	546 302	41	260 763	-16	874 455	628 979	15	245 476	-6	908 955	671 717	7	237 238	-3,4
Нідерланди	41 691 370	17 535 163	24 156 207	42 657 229	18 152 184	4	24 505 045	1	45 051 534	20 762 524	14	24 289 010	-1	44 436 928	20 981 160	1	23 455 768	-3	46 521 710	22 045 219	5	24 476 491	4,4
Австрія	21 715 425	10 627 682	11 087 743	23 561 154	11 534 238	9	12 026 916	8	23 084 770	11 490 865	0	11 593 905	-4	23 453 291	11 042 921	-4	12 410 370	7	24 837 419	11 901 742	8	12 935 677	4,2
Польща	50 776 806	10 906 350	39 870 456	54 886 827	11 286 503	3	43 600 324	9	57 910 436	11 958 127	6	45 952 309	5	60 483 158	12 746 829	7	47 736 329	4	63 562 792	13 544 558	6	50 018 234	4,8
Португалія	15 784 790	1 636 356	14 148 434	15 930 350	1 607 577	-2	14 322 773	1	17 473 572	1 927 185	20	15 546 387	9	18 298 021	2 163 849	12	16 134 172	4	20 489 245	2 696 641	25	17 792 604	10,3
Румунія	16 748 158	1 016 647	15 731 511	17 305 260	1 057 084	4	16 248 176	3	17 902 401	1 071 104	1	16 831 297	4	18 401 855	1 258 095	17	17 143 760	2	19 374 651	1 573 973	25	17 800 678	3,8
Словенія	4 388 269	2 855 015	1 533 254	4 573 012	2 853 252	0	1 719 760	12	4 825 399	3 012 579	6	1 812 820	5	5 190 839	3 187 701	6	2 003 138	10	4 912 460	3 170 206	-1	1 742 254	-13,0
Словакія	8 371 958	2 777 004	5 594 954	9 822 863	3 095 087	11	6 727 776	20	10 969 834	3 869 703	25	7 100 131	6	12 423 438	4 662 046	20	7 761 392	9	13 904 259	5 214 323	12	8 689 936	12,0
Фінляндія	38 073 102	8 917 249	29 155 853	38 952 545	9 162 665	3	29 789 880	2	39 533 564	9 371 136	2	30 162 428	1	38 601 697	9 475 932	1	29 125 765	-3	38 720 181	9 403 186	-1	29 316 995	0,7
Швеція	40 214 993	8 689 114	31 525 879	42 383 250	8 890 230	2	33 493 020	6	59 648 369	21 232 443	139	38 415 926	15	54 541 154	18 855 245	-11	35 685 909	-7	54 890 766	17 999 540	-5	36 891 226	3,4
Литва	4523083	1 859 929	2 663 154	450690 0	1 952 796	5	2 554 104	-4	4559806	2 031 791	4	2 528 015	-1	488512 7	2 244 326	10	2 640 801	4	5174220	2 347 280	5	2 826 940	7,0
Україна	35 569 932	23 141 646	124282 86	38 001 329	24 668 233	7	133330 96	7	40 667 055	26 437 413	7	1422964 2	7	42 318 971	27 976 681	6	143422 90	1	43 055 459	29 345 897	5	13709562	-4,4

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Додаток Б. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у розрізі регіонів у 2015-2019 роках

	Код за КВЕД–2010	регіон	Кількість суб'єктів господарювання									
			2015		2016		2017		2018		2019	
			усього, одиниць	з них фізичні особи-підприємці, одиниць	усього, одиниць	з них фізичні особи-підприємці, одиниць	усього, одиниць	з них фізичні особи-підприємці, одиниць	усього, одиниць	з них фізичні особи-підприємці, одиниць	усього, одиниць	з них фізичні особи-підприємці, одиниць
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування	55.1	Україна	4035	2962	4104	3174	4432	3392	4985	3883	5451	4291
	55.1	Вінницька область	116	96	119	102	125	109	145	127	163	142
	55.1	Волинська область	75	59	75	61	88	69	94	76	97	81
	55.1	Дніпропетровська область	258	195	241	182	234	171	263	199	295	224
	55.1	Донецька область	112	75	107	74	121	84	131	98	138	103
	55.1	Житомирська область	61	51	60	49	69	56	75	62	80	66
	55.1	Закарпатська область	367	320	382	342	396	350	433	379	451	396
	55.1	Запорізька область	174	132	184	146	176	137	178	137	211	165
	55.1	Івано - Франківська область	247	192	245	198	258	203	295	239	305	251
	55.1	Київська область	177	100	182	115	208	134	247	164	265	187

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування	55.1	Кіровоградська область	49	42	53	45	52	46	54	44	57	46
	55.1	Луганська область	22	15	26	19	24	17	25	20	27	21
	55.1	Львівська область	497	367	511	399	559	435	623	491	696	553
	55.1	Миколаївська область	111	78	100	66	113	75	126	90	129	91
	55.1	Одеська область	430	320	507	405	588	478	701	584	764	637
	55.1	Полтавська область	81	53	74	52	90	65	102	76	118	89
	55.1	Рівненська область	70	57	64	52	62	48	70	55	72	57
	55.1	Сумська область	51	43	50	42	52	41	54	42	54	43
	55.1	Тернопільська область	71	64	68	61	71	64	80	71	87	80
	55.1	Харківська область	202	140	194	149	203	159	229	181	253	202
	55.1	Херсонська область	107	79	108	84	106	75	121	90	139	96
	55.1	Хмельницька область	94	75	95	79	93	75	105	83	108	85
	55.1	Черкаська область	80	57	81	59	87	62	101	71	118	89
	55.1	Чернівецька область	92	75	93	78	93	79	107	94	108	97
	55.1	Чернігівська область	50	31	54	37	55	36	58	40	75	58
55.1	м. Київ	441	246	431	278	509	324	568	370	641	432	

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38]

Додаток В. Кількість ліжок місць загалом в закладах розміщення усіх видів в країнах Європейського Союзу 2015-2019 роки

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Європейський Союз - 27 країн (до 2020)	27 215 720	27 407 105	27 785 616	28 284 065	28 752 559	27 815 133
Європейський союз - 28 країн (2013-2020)	31 161 879	31 350 612	31 783 586	32 353 399	32 889 658	:
Європейський союз - 27 країн (2007-2013)	30 223 266	30 363 340	30 723 594	31 237 740	31 731 788	:
Бельгія	368 492	368 468	373 802	389 826	395 585	389 996
Болгарія	322 465	328 264	348 724	335 597	341 506	281 666
Чехія	715 014	716 563	715 540	741 235	743 737	:
Данія	415 825	418 447	424 035	426 075	436 011	:
Німеччина	3 340 072	3 336 207	3 377 728	3 473 630	3 594 701	3 398 548
Естонія	58 072	59 471	61 663	61 193	60 957	59 640
Ірландія	199 756	199 756	199 756	207 974	207 974	:
Греція	1 265 992	1 272 640	1 275 436	1 320 890	1 348 890	942 864
Іспанія	3 526 937	3 515 810	3 558 650	3 599 886	3 638 875	3 660 592
Франція	5 133 314	5 133 645	5 113 963	5 111 960	5 098 729	5 096 857
Хорватія	938 613	987 272	1 059 992	1 115 659	1 157 870	1 048 350
Італія	4 879 333	4 942 512	5 037 798	5 113 197	5 175 803	5 151 356
Кіпр	85 414	84 239	85 965	87 240	90 188	90 900
Латвія	41 811	47 083	53 066	53 948	55 800	:
Литва	73 762	77 024	80 766	89 813	108 488	107 750
Люксембург	64 011	63 862	63 612	62 988	62 609	61 406
Угорщина	440 449	446 400	418 912	419 199	414 233	:
Мальта	42 883	43 379	44 631	45 239	48 096	49 408
Нідерланди	1 371 951	1 369 903	1 377 631	1 397 897	1 412 906	1 404 472
Австрія	993 465	1 001 442	1 013 199	1 045 637	1 038 208	1 037 245
Польща	710 274	749 191	773 957	798 723	825 522	:
Португалія	551 687	567 772	620 175	648 530	671 644	653 980
Румунія	325 841	326 098	338 791	348 592	351 161	352 484
Словенія	109 596	113 157	117 137	:	186 590	:
Словакія	189 634	183 903	185 771	190 773	206 104	198 377
Фінляндія	252 032	252 902	258 738	260 071	257 041	256 454
Швеція	799 025	801 695	806 178	819 055	823 331	:

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Додаток Г. Кількість ліжок місць в готелях та аналогічних закладах розміщення в країнах Європейського Союзу 2015-2019 роки

	2015		2016	2017	2018	2019	
	кількість	% від загалу				кількість	% від загалу
Європейський Союз - 27 країн (до 2020)	11 795 834	43	11 840 556	11 974 606	12 140 459	12 323 504	43
Європейський союз - 28 країн (2013-2020)	13 750 683	44	13 791 041	13 952 029	14 153 179	14 369 741	44
Європейський союз - 27 країн (2007-2013)	13 586 008	45	13 623 661	13 785 544	13 984 071	14 198 736	45
Бельгія	129 307	35	129 232	129 456	136 406	137 484	35
Болгарія	279 090	87	281 869	293 494	286 219	288 027	84
Чехія	314 210	44	317 756	317 361	327 572	328 501	44
Данія	89 371	21	90 503	93 386	97 642	104 702	24
Німеччина	1 778 206	53	1 784 654	1 811 615	1 846 611	1 889 315	53
Естонія	32 620	56	32 404	34 147	34 108	35 909	59
Ірландія	150 083	75	150 083	150 083	158 511	158 511	76
Греція	801 787	63	797 995	794 507	809 555	841 114	62
Іспанія	1 906 827	54	1 893 978	1 916 607	1 940 264	1 954 825	54
Франція	1 304 692	25	1 312 372	1 320 034	1 305 914	1 308 956	26
Хорватія	164 675	18	167 380	166 485	169 108	171 005	15
Італія	2 250 718	46	2 248 225	2 239 446	2 260 893	2 260 490	44
Кіпр	84 426	99	83 251	84 977	86 252	89 200	99
Латвія	25 398	61	26 164	26 599	26 475	27 315	49
Литва	28 585	39	28 665	28 930	30 900	39 689	37
Люксембург	14 542	23	15 689	15 543	15 439	15 350	25
Угорщина	177 182	40	181 407	181 240	183 557	184 090	44
Мальта	41 283	96	41 684	42 973	43 522	46 350	96
Нідерланди	254 589	19	261 164	270 098	286 069	303 713	21
Австрія	600 342	60	601 945	609 393	615 541	607 010	58
Польща	301 555	42	325 776	335 917	353 785	368 944	45
Португалія	328 186	59	337 175	363 088	358 723	362 247	54
Румунія	225 227	69	213 635	219 750	223 177	225 699	64
Словенія	45 274	41	45 716	46 639	:	62 723	34
Словакія	96 997	51	95 774	96 776	101 590	108 876	53
Фінляндія	134 107	53	135 177	140 099	143 256	143 023	56
Швеція	236 555	30	240 883	245 963	251 894	260 436	32

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Додаток Д. Кількість ліжко-місць в готелях на узбережжі та в материковій частині країн ЄС 2015, 2019.

1	2015				2019				Приріст з попереднім роком (Материк)	Приріст з попереднім роком (Узбережжя)
	Материк	Частка %	Узбережжя	Частка %	Материк	Частка %	Узбережжя	Частка %		
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Європейський Союз	14712784	54	12502936	46	15283964	53	13468595	47	4	8
Бельгія	316369	86	52123	14	344511	87	51074	13	9	-2
Болгарія	105574	33	216891	67	108247	32	233259	68	3	8
Чехія	715014	100			743737	100			4	
Данія	32063	8	383762	92	32918	8	403093	92	3	5
Німеччина	2762381	83	577691	17	2886139	80	708562	20	4	23
Естонія	20639	36	37433	64	19660	32	41297	68	-5	10
Ірландія	72282	36	127474	64	76260	37	131714	63	6	3
Греція	75972	6	1190020	94	78597	6	1270293	94	3	7
Іспанія	1075516	30	2451421	70	1108768	30	2530107	70	3	3
Франція	3094665	60	2038649	40	3078937	60	2019792	40	-1	-1
Хорватія	58690	6	879923	94	105445	9	1052425	91	80	20
Італія	2152204	44	2727129	56	2233028	43	2942775	57	4	8
Кіпр	5265	6	80149	94	5090	6	85098	94	-3	6
Латвія	14547	35	27264	65	20531	37	35269	63	41	29
Литва	53639	73	20123	27	76719	71	31769	29	43	58
Люксембург	64011	100			62609	100			-2	
Угорщина	440449	100			414233	100			-6	
Мальта			42883	100			48096	100		12
Нідерланди	958840	70	413111	30	927182	66	485724	34	-3	18
Австрія	993465	100			1038208	100			5	
Польща	526736	74	183538	26	599743	73	225779	27	14	23

Продовження Додатку Д

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Португалія	117710	21	433977	79	155822	23	515822	77	32	19
Румунія	236937	73	88904	27	257799	73	93362	27	9	5
Словенія	89135	81	20461	19	155940	84	30650	16	75	50
Словакія	189634	100			206104	100			9	
Фінляндія	176763	70	75269	30	177525	69	79516	31	0	6
Швеція	364284	46	434741	54	370212	45	453119	55	2	4

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38]

Додаток Е. Кількість ліжко-місць в усіх закладах розміщення у місті та селі в країнах ЄС 2015, 2019 роки.

	2015				2019				Приріст місто	Приріст село
	Місто	%	Село	%	Місто	%	Село	%		
Європейський Союз - 27 країн (до 2020)	5358721	28	13689979	72	6146201	32	13001460	68	15	-5
Європейський союз - 28 країн (2013-2020)	6989870	33	14463704	67	7855584	36	13812835	64	12	-5
Європейський союз - 27 країн (2007-2013)	6951252	33	13816020	67	7786255	37	13036442	63	12	-6
Бельгія	89224	41	125934	59	103857	47	115722	53	16	-8
Болгарія	89677	46	105061	54	93807	44	119974	56	5	14
Чехія	160595	27	430374	73	168107	28	430238	72	5	0
Данія	64009	17	304799	83	75433	19	311759	81	18	2
Німеччина	811386	36	1436902	64	926149	38	1508396	62	14	5
Естонія	17971	39	28492	61	21788	43	28487	57	21	0
Ірландія	64615	43	86723	57	69712	44	87838	56	8	1
Греція	67091	7	951770	93	85038	8	1003055	92	27	5
Іспанія	784733	35	1477999	65	952145	52	880939	48	21	-40
Франція	1109390	28	2905352	72	1135158	28	2861202	72	2	-2
Хорватія	38618	6	647684	94	69329	8	776393	92	80	20
Італія	840824	27	2223511	73	997452	36	1812248	64	19	-18
Кіпр	12959	27	34594	73	14695	29	35202	71	13	2
Латвія		0	15380	100	20046	47	22403	53		46
Литва	19992	36	35816	64	29932	38	48932	62	50	37
Люксембург	7753	14	47212	86	8209	15	45063	85	6	-5
Угорщина	99883	33	202879	67	107940	42	148795	58	8	-27
Мальта	20213	91	1982	9	24274	96	944	4	20	-52
Нідерланди	237110	28	600164	72	291207	33	592627	67	23	-1
Австрія	112471	14	708407	86	121651	14	728412	86	8	3
Польща	173743	35	325524	65	212001	38	344694	62	22	6
Португалія	163670	51	155445	49	215691	52	197412	48	32	27
Румунія	107774	53	93829	47	114151	51	108726	49	6	16
Словенія	9875	15	56068	85	27105	23	91567	77	174	63
Словакія	35196	27	95551	73	36964	26	104394	74	5	9
Фінляндія	53851	27	141985	73	60989	30	139278	70	13	-2
Швеція	149634	25	450542	75	163371	26	456760	74	9	1

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38]

Додаток Ж. Кількість ліжко-місць в готелях у місті та селі в країнах ЄС 2015, 2019 роки.

	2015				2019				Приріст місто	Приріст село
	Місто	%	Село	%	Місто	%	Село	%		
Європейський Союз - 27 країн (до 2020)	35321	31	77455	69	37713	35	69846	65	7	-10
Європейський союз - 28 країн (2013-2020)	50602	37	86618	63	55621	41	80620	59	10	-7
Європейський союз - 27 країн (2007-2013)	50506	37	86095	63	55483	41	80033	59	10	-7
Бельгія	506	53	444	47	541	62	336	38	7	-24
Болгарія	613	44	785	56	630	45	784	55	3	0
Чехія	1198	26	3348	74	1232	26	3432	74	3	3
Данія	161	36	282	64	184	37	319	63	14	13
Німеччина	6345	32	13612	68	6465	34	12611	66	2	-7
Естонія	90	30	208	70	114	34	224	66	27	8
Ірландія	391	21	1435	79	340	22	1205	78	-13	-16
Греція	614	8	7514	92	838	11	7075	89	36	-6
Іспанія	5747	37	9663	63	6444	50	6416	50	12	-34
Франція	6296	46	7259	54	6366	48	6942	52	1	-4
Хорватія	96	16	523	84	138	19	587	81	44	12
Італія	6312	30	14578	70	6463	34	12286	66	2	-16
Кіпр	76	13	507	87	108	17	513	83	42	1
Латвія	125	52	116	48	129	50	129	50		11
Литва	167	55	135	45	188	60	124	40	13	-8
Люксембург	67	34	131	66	66	35	120	65	-1	-8
Угорщина	512	38	824	62	555	41	803	59	8	-3
Мальта	75	79	20	21	123	90	14	10	64	-30
Нідерланди	1199	52	1088	48	1411	56	1120	44	18	3
Австрія	779	7	9878	93	768	8	9198	92	-1	-7
Польща	1142	46	1359	54	1315	49	1354	51	15	0
Португалія	879	59	604	41	847	58	615	42	-4	2
Румунія	940	56	726	44	1019	56	808	44	8	11
Словенія	82	19	359	81	412	40	608	60	402	69
Словакія	238	25	728	75	271	24	845	76	14	16
Фінляндія	177	32	378	68	191	34	366	66	8	-3
Швеція	494	34	951	66	555	35	1012	65	12	6

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38]

Додаток 3. Розподіл готелів за кількістю номерів в країнах ЄС 2015, 2019 роки.

	менше 25			25-99			100-249			250 та більше		
	2015	2019	% зростання	2015	2019	% зростання	2015	2019	% зростання	2015	2019	% зростання
Європейський Союз	70649	69421	-2	38118	38695	2	5825	6170	6	1969	1878	-5
Бельгія				1003	1044	4						
Болгарія	512	423	-17	1164	1225	5	341	362	6	324	337	4
Чехія	4645	4829	4				153	151	-1	30	31	3
Данія				8451	8513	1						
Німеччина	23425	21600	-8				1517	1795	18	242	274	13
Естонія												
Ірландія				4032	4042	0						
Греція	5290	5005	-5	5111	5080	-1	593	628	6	196	217	11
Іспанія	12170	12124	0				1758	1780	1	679	699	3
Франція				282	334	18						
Хорватія	396	491	24	13574	13500	-1	183	188	3	77	76	-1
Італія	18193	17772	-2	215	223	4						
Кіпр	420	436	4	101	95	-6	123	125	2	28	30	7
Латвія	203	219	8	136	147	8	25	30	20			
Литва	252	300	19		72		28	42	50	2	5	150
Люксембург		139		580	565	-3						
Угорщина	1456	1599	10	61	67	10	119	132	11	30	28	-7
Мальта	34	88	159				44	45	2	22	24	9
Нідерланди												
Австрія				1517	1895	25						
Польща	1917	1987	4				250	305	22	39	42	8
Португалія				978	1052	8						
Румунія	1351	1509	12				249	248	0	48	48	0
Словенія												
Словакія												
Фінляндія				913	841	-8						
Швеція	385	900	134				442	339	-23	252	63	-75

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38]

Додаток К. Кількість ночівель в місті та селі в країнах ЄС та Україні 2015, 2019 роки.

	2015					2018					Приріст кількості ночівель село	Приріст кількості ночівель місто
	Всього (млн)	Село (млн)	Місто (млн)	Частка село	Частка місто	Всього (млн)	Село (млн)	Місто (млн)	Частка село	Частка місто		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Європейський Союз	2 486	920	802	37	32	2 874	927	936	32	33	1	17
Бельгія	38	7	14	20	38	42	7	15	17	38	-6	10
Болгарія	21	5	7	27	34	27	7	8	28	33	32	23
Чехія	47	18	21	39	45	57	21	24	37	43	16	18
Данія	30	16	10	54	34	34	17	12	51	35	5	15
Німеччина	378	122	142	32	38	436	133	160	31	37	9	12
Естонія	5	1	3	22	55	6	1	3	23	53	30	17
Ірландія	29	8	13	29	47	32	9	16	30	51	13	19
Греція	106	69	11	66	10	143	98	14	69	10	42	33
Іспанія	422	125	138	30	33	469	57	171	12	37	-54	24
Франція	410	157	155	39	38	446	167	171	37	39	6	11
Хорватія	71	47	3	66	5	91	57	5	63	6	22	61
Італія	392	137	109	35	28	436	120	123	28	28	-13	13
Кіпр	13	5	1	40	12	17	6	2	36	13	20	33
Латвія	4	0,5	2	13	66	5	1	3	14	65	41	31
Литва	6	2	3	25	43	9	2	3	23	38	27	22
Люксембург	2	1	1	46	40	3	1	1	48	41	0	-3
Угорщина	27	8	11	31	40	33	8	13	25	40	-2	21
Мальта	9	0,3	4	4	48	10	0,2	4	1	47	-62	10
Нідерланди	103	34	31	33	30	123	37	39	30	32	8	28

Продовження додатку К

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Австрія	113	75	20	66	18	127	83	22	65	18	10	11
Польща	71	23	24	32	34	93	26	30	28	32	15	23
Португалія	59	8	26	14	44	77	12	33	16	43	47	28
Румунія	23	5	10	21	46	30	6	12	22	42	35	17
Словенія	10	5	1	47	14	15			0	0	-100	-100
Словакія	12	5	3	42	26	17	6	4	38	22	28	20
Фінляндія	20	7	8	36	41	23	7	10	34	42	8	18
Швеція	55	20	21	37	39	63	22	24	35	39	7	13
Україна	23	0,2	22	0,47	99,53	18	0,23	18	1	99	101	-19

Джерело: систематизовано авторами на основі даних [38; 47]

Додаток Л. Програма заходів, спрямованих забезпечення ефективності розвитку ринку готельних послуг

Назва заходу	Очікуваний результат	Економічна ефективність
1. Розробка та впровадження стратегії розвитку готельного господарства України та країн ЄС	Розробка стратегії, що передбачатиме механізми підтримки готелів в Україні та їх подальшої інтеграції з країнами ЄС шляхом: надання безвідсоткових кредитів на розвиток бізнесу; запровадження податкових канікул; певних пільг.	Збільшення рентабельності роботи закладу через встановлення конкурентної ціни на послуги. Зростання капіталу національних мереж, а не вивід його за кордон.
2. Збільшення туристичного потоку	Впровадження державних програм підтримки та надання пільг людям на проїзд, що планують мандрувати в межах України. Прийняття закону про Гральний бізнес та створення центрів грального бізнесу на кшталт Лас-Вегасу в Україні.	Збільшення надходжень до бюджету на зростання прибутковості готелів
3. Трансформація транспортної інфраструктури	Відновлення транспортної інфраструктури в межах усієї України. Це сприятиме оптимальним витратам пального і зменшення вартості поїздки.	Зменшення витрат на подорожі та підвищення цікавості до мандрівок
4. Впровадження у роботу закладів інформаційних технологій	Покращення якості обслуговування та сервісу, посилення інформаційної присутності закладу в мережі інтернет. Посилення безпеки роботи готельного підприємства. Зменшення витрат на персонал, комунальні платежі, тощо.	Зменшення витрат на персонал, комунальні платежі, збільшення рентабельності роботи закладу.